

12 EYLÜL'DEN 28 ŞUBAT'A DARBE SÖYLEMLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN ANALİZİ

Beyhan Öcal*

ÖZET

Bu çalışma siyasi yaşamda söylemin önemini ortaya koymak amacıyla taşımaktadır. Yöntem olarak 12 Eylül 1980 ve 28 Şubat 1997 dönemlerindeki gazete haberleri ve darbe bildirimlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Böylelikle varılmak istenen nokta, siyasal hareketlerin ortaya çıkış sürecinde *söylem şeklinin* önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Darbe, söylem, siyaset, ordu.

ABSTRACT

This study is made due to expose the importance of expression in political life. Comparison of the newspapers and proclamations of *coup d'états* September 12th 1980 and February 28th 1997 is used as the method. The purpose is the show how considerable is the *way of expression* during the rising process of political movements.

Key words: Coup d'état, expressions, politics, army

• Akdeniz Üniversitesi / Kamu Yönetimi Bölümü

Yazışma adresi: sinead13_b@msn.com

12 EYLÜL'DEN 28 ŞUBAT'A DARBE SÖYLEMLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN ANALİZİ**GİRİŞ**

Ak Parti'nin iktidara gelmesiyle yaşanan ordu-siyaset geriliminin yinelenmesi sonrasında asker ve siyasetçiler arasındaki ilişkinin yeniden yapılanıyor olduğu düşüncesi, Türkiye'deki siyaset gündeminin temel konularından birini oluşturmuştur. Bu sebeple bu yeni yapılanmayı daha açık olarak anlayabilmek için, Türkiye siyasi tarihinin son iki askeri müdahalesini gözlemek, yeni yapılanma ve öncesi arasında bir karşılaştırma yapmayı mümkün kılmaktadır.

Bu çalışmanın yapıldığı sıralarda iktidar partisine kapatma davası açılmış olması ve bu gelişmelerin çalışılan dönem içindeki 28 Şubat süreciyle oldukça büyük benzerlik göstermesi gibi sıcak gelişmeler nedeniyle, çalışmanın ne yönde ilerlemesi gerektiği ya da hangi noktaların ön planda tutulacağı gibi en küçük ayrıntılara bile yönelen birçok tereddüt oluşmuştur. Bu tereddütler, çalışmanın tamamının yeniden şekillendirilmesi ve hatta bırakılması aşamasına gelmişse de siyaset sahnesinde oluşan bu yeni olayların, çalışmanın değerlendirilmesi açısından bakış açısını genişlettiği de bir gerçektir.

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda hala varlığını sürdüren, devlet geleneğinde az gelişmişlik özelliği olarak nitelendirilen baskıcı-müdahaleci hareketlerin tüm dünyada gözlemlenen konjonktürel gelişmelerden etkilenerek form değiştirdiği düşüncesi, çalışmanın ana fikrini oluşturmaktadır.

1980'li yılların başlarından itibaren yaygınlığını artırmaya başlamış olan neo-liberal politikalara paralel olarak, devlet yönetimine yönelik askeri müdahaleleri, devleti sınırlandıran özelleştirme hareketleri için gerekli zeminin oluşmasına yardımcı olmuştur. Bunun en belirgin kanıtı ise, *sermayenin* hareket serbestliği için ihtiyacı olan güven ortamını, devletle beraber toplumsal özgürlükleri de kısıtlayan baskıcı rejimler aracılığıyla oluşturmak istemesi fikridir.

Bu çalışmanın temel varsayımı, özellikle Türkiye’de ve tüm dünyada darbe girişimlerinin artık alışılabilir yöntemlerle yapılmadığıdır. Darbeler artık silah zoruyla ve savaş dili kullanılarak yapılmamaktadır. Bunun yerine analiz edilmesi güç, kamuoyu oluşturmayı öncelikli yöntem olarak kullanan ve bunun için de medya ve basın kuruluşlarını daha etkin kullanan bir müdahale çeşidi ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle; bir zamanlar silah zoruyla baskı altına alınan devlet yönetimleri, artık silahlar ve tanklar kadar somut olmayan araçlarla, tepki çekmeyecek yöntemlerle baskılanmaktadır. Böylece AB ve devletin demokratik yapıda olması gibi hassas konularda halkın ve uluslararası kamuoyunun tepkisini çekmeyecek ılımlı bir müdahale çeşidi üretilmiş bulunmaktadır.

Konuyla ilgili bilgilere ilişkin literatürün daha çok yabancı kaynaklardan oluşması ve yerli kaynakların da daha çok tarihsel bilgi aktarımı şeklinde olması nedeniyle, ek olarak yukarıda belirtilen iki döneme ilişkin belirli dönemlerle sınırlandırılmış üç gazetenin haberlerinin taramasına yer verilmiştir

Gazete taramasıyla amaçlanan; yayınlanan haberler aracılığıyla, darbe kavramına yönelik kamuoyu algılamasının ne yönde değiştiğini, aralarında bir fark olup olmadığını 28 Şubat ve 12 Eylül karşılaştırması aracılığıyla ortaya koymaktır. Bu fark ortaya konulurken; müdahalelerin bildirilerinde ve gazete haberlerinde ön plana çıkan kavramların ve söylemlerin tekrarlarına ve söylemlerin ifade ediliş biçimlerine dikkat çekilmek istenmiştir.

Sonuç olarak çalışmanın genel seyri; konu ile ilgili genel bilgilerin aktarılmasından sonra darbecilerin dili ve basının dili arasında bir fark olup olmadığını ortaya koymaya yönelmek şeklinde olacaktır.

TÜRKİYE'DE DARBELER VE SİYASAL-TOPLUMSAL SONUÇLARI

Tarihin belli zamanlarında ve belli toplumlarda belli suçlular üretilir. Örneğin; Ortaçağ Avrupa'sında suçlular, büyücülerdir. Toplumda işlerin kötü gitmesinin suçu onlara yüklenir. Hitler Almanya'sında suçlular, Yahudilerdir. McCarthy Amerikası'nda komünistler, komünist dünyada ise kapitalist ajanlar suçludur.

Suçlu bir çok kişiye göre aslında düşmandır: Toplumun, ülkelerin ya da ulusun canına kastetmiş olan düşman. Dolayısı ile kendisine karşı birleşmesi, ittifak edilmesi gerekir. Böylece, toplumsal düşman imgesi, bütünleştirici bir işlev kazanır.

Çağdaş toplumsal bilimlerin bize öğrettiği en önemli gerçeklerden biri, düşmanın birleştirici özelliğidir. Aslında gerek toplumsal, gerekse grupsal birliklerin altında belli bir ortak düşmana karşı birleşmek yatar. (Kongar, 1995, s. 129) Bu bağlamda; Türkiye'de gerçekleşen darbeler de, siyasal ve toplumsal sıkışmaların yükseldiği noktalarda belli bir düşman üretilmesi ve sorunların çözümünün bu düşmanın ortadan kaldırılması ya da bertaraf edilmesi yoluyla çözüleceği inancına bağlı olarak gerçekleşmiştir.

Büyük bir üzüntüyle belirtmek gerekir ki, *tepeden inmecilik* Türk demokrasisinin en büyük düşmanlarından biri haline gelmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun hem endüstrileşmeyi engelleyici makro yapısı, hem de siyasetin esas olarak saray entrikalarıyla sarılmış olmasına yol açan mikro dengeleri, *tepeden inmeciliği*, Osmanlı dönemindeki *demokratikleşme* adımlarının temel yöntemi yapmıştı. Biraz karikatürize ederek, "Birinci Meşrutiyet, padişahla pazarlık edilerek, İkinci Meşrutiyet ise telgraflar aracılığı ile padişaha baskı yapılarak, fakat her ikisi de *tepeden inmece* biçimde gerçekleştirilmişti." diyebiliriz.

Bu geleneğe ek olarak Cumhuriyetin de bir *Kurtuluş Savaşı* ile ve *Tek Parti Yönetimi* altında kurulduğunu düşünürsek, Türkiye'deki tepeden inmeciliğin tarihsel kökeni ortaya çıkar.

Daha sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'nin rayından çıkan demokrasiyi yerine oturtmak için yaptıkları

müdahaleler de, bu geleneğin günümüzdeki canlı ve geçerli bir alternatifi olma özelliğini korumasına yol açmıştır.(Kongar, 2003, s. 207)

Karşılaştırmalı siyaset bilimi literatüründe güvenle ilgili araştırmalar, daha çok gelişmiş ülkeler üzerine yoğunlaşmakta ve gelişmekte olan ülkelerdeki siyasal güven-demokratik istikrar üzerinde çok durulmamaktadır. Uzunca bir demokratik geçmişe sahip, gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye'de halkın siyasal kurumlara olan güveni ise; kalıplaşmış sorunlar, özellikle mali, ekonomik ve sosyal sorunlar yüzünden sürekli sarsılmaktadır. (Akgün, 2007, s. 251)

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar geçen hemen her dönemde “Yüce Türk Milleti'nin birlik ve bütünlüğü” adına demokratik hak ve özgürlükler devamlı kısılmıştır.(İba, 1999, s. 127) Zaman içinde söylem şekli değişmekle birlikte; demokratik hak ve özgürlüklere yönelik her kısıtlama ve sınırlama, Cumhuriyet rejiminin kendini koruma ve kollama ideolojisine dönüşmüştür.

Türkiye'nin elli yıllık demokrasi tarihi içinde üç kez askeri müdahale tecrübesi yaşanmıştır. Bazılarının *post-modern darbe* olarak adlandırdığı *28 Şubat süreci* olarak bilinen ve ordunun dolaylı yoldan siyasal hayata müdahalesini anlatan son gelişmeler de Türk demokrasisinin yeterince kurumsallaşmadığını göstermektedir. Her ne kadar sistem içinde kendisine belli bir *siyasal otonomi* alanı yaratan silahlı kuvvetlerin bu müdahalesinin gerçekleşmesinde başka nedenler varsa da; yönetme kabiliyeti zayıflamış hükümetlerin, halk desteği zayıflamış kurumların ve meşruiyeti düşük bir demokratik sistemin de bunu kolaylaştırdığı inkar edilemez. Zaten gerek 1960 gerekse 1980 darbeleri siyasal güvenin dibe vurduğu anlarda ve halkın alkışları arasında iktidara gelmiş ve geniş kesimlerden destek almıştır.

Geleneksel olarak Türk halkının devlete ve onun kurumlarına karşı aşırı güven beslediği bilinmesine rağmen Türkiye'de son yıllarda yapılan bütün kamuoyu araştırmaları halkın hem kurumlara hem de yönetim sürecine güveninin azaldığını ortaya koymaktadır. (Akgün, 2007, s. 253-257) Şüphesiz ki bu güven azalması; halkın, devlet yönetiminde ve siyasette yaşanan sorunların çözümünde rol alan kurumlara da güvenini etkilemiştir. 12 Eylül Darbesi sırasında orduya ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne halk ve medya tarafından verilen tam destek, 28 Şubat sürecine gelindiğinde yerini, hükümete ve yaşanan süreçte onun muhatabı olan kurum ve kişilere yönelik bir güvensizliğe bırakmıştır. Toplumun yaşanan askeri müdahalelere vereceği tepkinin boyutu ve ne yönde olacağını

belirleyen önemli faktörlerden biri de elbette ki sosyal adalet, eşitlik ve demokrasi konusundaki eğilimidir.

Sosyal problemlerini Batı'ya benzer biçimde çözümlene olanağından yoksun ülkelere, Batı demokrasisinin sosyal eşitlik öngören yolunun cazip gelmesi doğaldır. Türkiye'deki partilerin hemen hemen hepsinin sosyal eşitlik konusunda olumlu düşündükleri ve bu konuda bir takım uygulamalar önerdikleri bilinmektedir. Ancak özgürlük konusunda benzeri bir anlayışta birleşmemektedirler. Hepsi de bu konuda belli ölçüde sınırlamalardan yanadır. Soldakiler genellikle gerçek özgürlüklerin somutlaştırılmadığını, bunların biçimsel özgürlük düzeyinde kaldığını söylemektedirler. Batılı rejimlerce tanınan siyasal özgürlüklerin; yeterli bir yaşama düzeyinin, yeterli bir eğitimin, sosyal eşitliğin ve siyasal dengenin olmayışı yüzünden halk kitlelerinin büyük bir kesimi için biçimsel kaldığı bir gerçektir. Türkiye'de solun geleneksel ilerici dayanaktan kopma süreci, dayanaklar aramayı gerektirmiştir. Türkiye'deki son gelişmeler ve ordunun giderek artan biçimde daha mülayim müdahalelerle yetinmesi, Türkiye'de yeni bir yolun açılmakta olduğunu göstermektedir. (Kayalı, 2000, s. 202-208)

Ordunun tercih ettiği bu yeni yol, Türkiye'de demokrasi anlayışının gelişmesi açısından olumlu olmakla birlikte siyasal kültürümüzün bir ögesi haline gelmiş olan askeri müdahalelerin, siyaset ve toplum yaşantısı üzerinde bıraktığı etkilerin izlerini silmek oldukça uzun zaman alacak gibi görünmektedir.

Türk siyasal yaşamında derin izler bırakmış olan askeri müdahalelerle ilgili akla gelen temel sorulardan biri, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin milli savunma hizmetinin boyutudur. Bu yüzden Milli Güvenlik Kurulu ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yapısına kısaca değinmekte yarar vardır.

Milli Güvenlik Kurulu, 1961 Anayasası'yla idare düzeni içine girmiştir. 1961 öncesinde yine bir kurul biçiminde 5399 sayılı kanun uyarınca "Milli Savunma Yüksek Kurulu" adı altında varlığını sürdürmekteydi. Görevi; Bakanlar Kurulu tarafından takip edilen milli savunma politikalarının esaslarını hazırlamak, topyekün seferberlik planını barışta hazırlamak gerektiğinde de tam olarak uygulanmasını sağlamaktır.

Milli Güvenlik Kurulu'nun oluşum biçimi, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin siyasal tarihimizdeki yeri ve MGK'nin siyasal sistemin işleyişi üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda önem taşıyan bir konudur. MGK'nin üyeleri Anayasanın 118. Maddesinin 1. Fıkrasının değiştirilmesinin ardından sivil üyelerin sayıca çoğunluğu oluşturduğu bir kurul halini almıştı. Bu değişikliğin MGK'ye olumlu bir görünüm kazandırdığı şüphesizdir.(Yılmaz, 2005, s. 402) Mili Güvenlik Kurulu'nun; Bakanlar Kurulu tarafından takip edilecek milli savunma politikalarının esaslarını hazırlamak, topyekün milli seferberlik planını barışta hazırlamak gerektiğinde de tam olarak uygulanmasını sağlamak olarak belirlenmiş görevleri düşünüldüğünde, üye sayılarının siviller ve askerler arasındaki dağılımının askeri müdahale girişimleri söz konusu olduğunda daha da önem arz eden bir konu olduğu sonucuna varılabilir. Zira üyelerinin çoğunluğu askerlerden oluşan bir MGK'nin, ülke siyasetinde oynayacağı rolün sivillerinkine oranla daha sert söylemlerden oluşması ve özgürlükleri sınırlamaya daha yatkın bir yapı sergilemesi kaçınılmazdır.

Türkiye'deki darbe literatüründe Milli Güvenlik Kurulu kadar önem kazanan bir diğer kurum da elbette Türk Silahlı Kuvvetleri'dir. 27 Mayıs Darbesi'nin ardından, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görevini askerlik mesleğinin gereklerine uygun olarak yerine getirmesine ilişkin hükümleri içeren 211 sayılı İç Hizmet Kanunu çıkarılmıştır. 211 sayılı Kanunun Umumi Vazifeler başlıklı 35. Maddesi “silahlı kuvvetlerin vazifesi; Türk yurdunu ve anayasa ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve kollamaktır” şeklinde belirlenmiştir. 211 sayılı Kanununun 35. Maddesindeki “Cumhuriyeti korumak ve kollamak görevi“ önem kazanmaktadır. 12 Eylül Darbesi de bugün yürürlükte olan 211 sayılı Kanunun 35. Maddesindeki aynı ifadeye dayanılarak gerçekleştirilmiştir. Özellikle darbeler açısından bakıldığında İç Hizmet Kanununun bu maddesine dayanılmasının hukuksal açıdan hiçbir değerinin bulunmadığı tartışmadan uzaktır. Hiçbir kanun gerektiğinde anayasanın uygulanmasının durdurulması ve yürürlükten kaldırılması yetkisini herhangi bir makama veremez. Söz konusu hüküm TSK'yi rahatsız eden gelişmeler olduğunda, politikaya ve siyasal iktidara uyarıda bulunmayı meşrulaştırmak için kullanılabilir.(Yılmaz, 2005, s. 414)

Aslında tam da bu noktada TSK ve onun siyasete müdahalesi sırasında kullandığı “devletin bekası, laik demokratik cumhuriyet, ülke bütünlüğünün korunması” söylemleri anlam kazanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde günümüze kadar ortaya çıkmış çok sayıdaki askeri müdahalelerden özellikle 12 Eylül 1980 darbesinin gücü, bu söylemlerden ve onların dayandığı bu yapıdan gelmektedir. 28 Şubat sürecine gelindiğinde işler biraz daha değişecektir.

Türkiye'de çok partili dönemde neredeyse on yılda bir tekrar eden ordunun müdahalesine sebep teşkil eden ana unsurlar beş grupta toplanabilir:

1. Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan gelenek
2. Ordunun sahip olduğu nitelik ve yapılanma
3. Siyasetçilerin ve siyasal sistemin gelişmişlik derecesi
4. Uluslararası etkiler
5. Sosyolojik kültürel ve ekonomik sebepler

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemindeki askeri bürokrasinin kendine has kurum kültürü ve zihniyet yapısı, başlangıçta yeni cumhuriyetin Silahlı Kuvvetleri'ne de nüfuz etmiş; ordunun, kendisini her zaman devletin hamisi olarak görmesinin temel nedenini oluşturmuştur. Ordunun, sürekli kendisini devletin temeli olarak görmesinden hareketle, askerin siyaset dışılık olarak tanımladığı, fakat aslında siyasetin tam kendisi olan ülke meselelerinde etkili bir denetim mekanizması olma durumu, paradoksal olarak devam etmiş, nitekim hala da devam etmektedir.(Dursun, 2001, s. 193-195)

12 EYLÜL DARBESİ VE BİLDİRİSİ

DARBE SÜRECİ, GELİŞİMİ VE SONUÇLARI

1971-1979 arası dönem Türkiye'nin iç savaşın eşiğine geldiği dönemi ifade eder. Sürekli tırmanan anarşi ve terör olayları karşısında devlet iktidarı da tükenme noktasına gelmiştir. Silahlı Kuvvetler, çeşitli vesilelerle ülkenin içinde bulunduğu durumu dile getirmiş ve bir takım önlemler paketi ortaya koymuştur. Ancak bu kötü gidişe karşı politikacıların müthiş duyarsızlığı söz konusudur.

Yine bu dönemde bir çok parlamento üyesinin, hatta bakanın, ordu komutanlarını ziyaret ederek “içinde bulunduğumuz durumu ancak siz düzeltebilirsiniz” sözleriyle (Birand, 1984 s. 245) silahlı kuvvetlerden yönetimi devralmalarını istemeleri, ülkenin ne kadar endişe verici bir durumda olduğunu ve ülkeyi yönetenlerin çaresizliğini ortaya koymaktadır.

Nitekim Ağustos ayında Genelkurmay Başkanı tarafından İç Hizmet Yasasının Silahlı Kuvvetlere verdiği yetkilerden bahsedilmeye başlanmıştır. Bu uyarı ve gelişmelere rağmen siyasal iktidarın kayıtsız kalması 27 Aralık 1979'da Silahlı Kuvvetlerin Cumhurbaşkanı'na bir uyarı mektubu göndermesine neden olmuştur.

Askerlerin açıkça uyarısına rağmen uyarı mektubunun verildiği 27 Aralık 1979'dan 12 Eylül 1980 tarihine kadar Türkiye'nin sorunlarını çözecek güçlü bir hükümetin kurulması bir yana, 5 ayda 115 tur oylama yapıldığı halde cumhurbaşkanlığı seçimi dahi sonuçlandırılmamıştır.

Sonunda 12 Eylül 1980 günü TSK, İç Hizmet Kanunu'nun kendisine verdiğini ileri sürdüğü yetkiye dayanarak yönetime el koymuştur. (Dursun, 2001, s. 166-169)

12 Eylül 1980 Cuma günü saat 03:59'da Türkiye radyolarından Genelkurmay ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren imzasıyla yayımlanan Milli Güvenlik Kurulu'nun bir numaralı bildirisi okunmuş ve bunu 5 bildiri daha izlemiştir.

Darbenin gerçekleşmesinden sonra devlet yönetimini ele alan Türk Silahlı Kuvvetleri, kendisine yönelik eleştirilerin de etkisiyle yönetimi sivillere bırakacağını açıklamış, ancak bundan önce yeni bir anayasa yapılması gerekliliğini ortaya koymuştu. Zaten 1980 müdahalesinden sonra MGK'nin ülkeyi yeniden yapılandırma projesinin en önemli aracı, yeni bir anayasa idi. Bunun için öncelikle “Kurucu Meclis” hakkında kanun çıkarıldı. Böylece ara rejimin kurucu (anayasal) ve yapıcı iktidarı yeniden düzenlenmiş oluyordu. Kurucu Meclis anayasa taslağı hazırlamak için Anayasa Komisyonu kurup, görev bölüşümünü yaptıktan sonra çeşitli kurum ve kuruluşlardan görüşlerini istemiş (üniversite, sivil toplum kuruluşları, vs.) ve oluşan raporları kitaplaştırmıştır. Kurucu Meclis çalışmaların aksamaması adına gerekli tahakkümü sağlayabilmek için oldukça anti-demokratik uygulamalarda bulunmuştur. Örneğin; Anayasanın açıklanması ve tanınması serbestken eleştirilmesine izin verilmemiştir. Ortaya sürülen bir psikolojik baskı unsuru da anayasanın kabul edilmemesi halinde askeri yönetimin devam edecek olmasıdır. Sonuçta bu şartlar altında hazırlanan Anayasa oylanmış ve halk oylaması sonucunda büyük çoğunlukla kabul edilmiştir.(Tanör, Boratav, Akşin, 2000, s. 26-50)

6 Kasım 1983 tarihinde yapılan genel seçimlerin ardından yeni meclisin 24 Kasım'da toplanması ile askeri rejim 6 Aralık 1983 tarihinde resmen sona ermiştir. Özal'ın 13 Aralık'ta başbakanlığa atanmasıyla yönetim tekrar sivillere geçmiştir.(Dursun, 2001, s. 171)

12 EYLÜL 1980 MGK BİLDİRİSİ**MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİNİN 1 NUMARALI BİLDİRİSİ****Yüce Türk Milleti:**

Büyük Atatürk'ün bize emanet ettiği ülkesi ve milletiyle bu bütün olan, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, son yıllarda, izlediğiniz gibi *dış ve iç düşmanların tahriki* ile, varlığına, rejimine ve bağımsızlığına yönelik fikri ve fiziki *haince saldırılar* içindedir.

Devlet, başlıca organlarıyla *işlemez duruma getirilmiş*, anayasal kuruluşlar tezat veya suskunluğa bürünmüş, siyasi partiler *kısır çekişmeler* ve uzlaşmaz tutumlarıyla devleti kurtaracak birlik ve beraberliği sağlayamamışlar ve lüzumlu tedbirleri almamışlardır. Böylece *yıkıcı ve bölücü mihraklar* faaliyetlerini alabildiğine arttırmışlar ve vatandaşların can ve mal güvenliği tehlikeye düşürülmüştür.

Atatürkçülük yerine irticai ve diğer *sapık ideolojik fikirler* üretilerek, sistemli bir şekilde ve *haince*, ilkokullardan üniversitelere kadar eğitim kuruluşları, idare sistemi, yargı organları, iç güvenlik teşkilatı, işçi kuruluşları, siyasi partiler ve nihayet yurdumuzun en masum köşelerindeki yurttaşlarımız dahi *saldırı ve baskı* altında tutularak *bölünme* ve *iç harbin eşiğine* getirilmişlerdir. Kısaca devlet güçsüz bırakılmış ve acze düşürülmüştür.

Aziz Türk Milleti:

İşte bu ortam içinde Türk Silahlı Kuvvetleri, İç Hizmet Kanununun verdiği Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini yüce Türk Milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle *el koymuştur*.

Girişilen hareketin amacı, *ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak*, muhtemel bir *iç savaşı* ve *kardeş kavgasını önlemek*, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır.

Parlamento ve Hükümet feshedilmiştir. Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırılmıştır.

Bütün yurttaki sıkıyönetim ilan edilmiştir. Yurt dışına çıkışlar yasaklanmıştır. Vatandaşların can ve mal güvenliğini süratle sağlamak bakımından saat 05'den itibaren ikinci bir *emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur*.

Bu kollama ve koruma hareketi hakkında teferruatlı açıklama bugün saat 13.00'deki Türkiye Radyoları ve Televizyonun haber bülteninde tarafımdan yapılacaktır. Vatandaşların sükunet içinde radyo ve televizyonları başında yayınlanacak bildirimleri izlemelerini ve bunlara tam uymalarını ve *bağrından çıkan Türk Silahlı Kuvvetlerine güvenmelerini beklerim..*

Kenan EVREN

12 EYLÜL 1980 MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ BİLDİRİLERİNİN DİLİ

“SAVAŞ DİLİ”

12 Eylül 1980 darbesi sürecine bu bildirimlerle fiilen başlamış olan Türk Silahlı Kuvvetleri, Genelkurmay Başkanı Org. Kenan Evren sözcülüğünde halka sesini duyurmuştur.

Yukarıdaki bildirimlerde dikkati çekmesi açısından özellikle altı çizilmiş kavram ya da cümlelere bakıldığında, bildiri metni hakkında bir fikir edinmek mümkündür.

Bildiri metinlerine bakıldığında bazı kavramların çokça tekrar edildiği ve Silahlı Kuvvetler’in gücünü yansıtmaya gayesi içinde oldukça keskin bir dille ortaya koyulduğu görülmektedir. Bu kavramlardan özellikle; Türk Silahlı Kuvvetleri’nin müdahaledeki niteliğini ön plana çıkarmaya yönelik olarak; “*Ülke Bütünlüğünün Korunması*”, “*Halkın Bağrından Kopan TSK*”, “*TSK’ye Verilmiş Olan Tarihi Görev*”, “*Eşsiz Kahramanlık ve Fedakarlık*”, “*Şanlı Tarih*”, “*Şerefli Sorumluluk*”, “*Asil Kan*”, “*Sınırsız Yurt ve Ulus Sevgisi*” gibi ifadeler sıkça tekrarlanmıştır. Bildirilerin tamamında MGK'nin bir kamu hizmeti olarak milli savunma görevini aşan ve kurumsal resmîyetten çok milli duyguları canlandırmaya yönelik bir dil kullanıldığını söylemek mümkündür. 12 Eylül 1980 Darbesi dönemi Türk siyasal kültüründe zaten var olan orduya olan güven ve MGK'nin İç Hizmet Yasası’ndan aldığı güç dolayısıyla, halkın gözünde müdahalesini meşrulaştırılmasına yönelik birincil bir gayesinin olduğu söylenemese de; bildirimlerde kullanılan bu söylem tarzının, toplumsal karmaşa içindeki Türk toplumunda bir rahatlama duygusu ve güven uyandırdığı, buna bağlı olarak da halk desteğinin güçlendiği sonucuna varılabilir.

Bildirimlerde MGK'nin kendi gücünü ortaya koymaya dönük ifadeleri dışında dikkati çeken ikinci bir nokta da, düşman ve tehlike imgesinin güçlendirilmiş olmasıdır. Bildirimlerde en çok kullanılan kavramlar da yine düşman ve tehlike imgesine yöneliktir. “*Dış ve İç Düşmanların Tahriki*”, “*Hain Saldırı*”, “*Uzlaşmaz Tutum*”, “*Yıkıcı ve Bölücü Mihraklar*”, “*Sapık İdeolojik Fikirler*”, “*Kardeş Kavgası*”, “*Ulusal Varlığa Kasıt*”, “*Anarşi*”, “*Terör*”, “*Bölücülük*”, “*Komünist-Faşist-Fanatik dinsel ideolojiler*” kavramlarının sıklıkla kullanılmış ve adeta bir savaş havası yaratılmıştır.

Bu ifadeler aracılığıyla *biz ve ötekiler* algısının toplumda yerleştirilmiş olması ve tehlike sinyallerinin ilgili ağızlardan daha da pekiştirilmesi, Türkiye'nin uzun yıllardır yaşadığı apolitizasyon olgusunun bir ayağının da *hakim söylem* tarzı olduğunu düşündürmektedir.

Darbe sürecinde ortaya çıkan birçok gerçek bir yana; sadece, bildirilerin halka radyolardan gece saat 03:59'da okunması, emir kiplerinin çokluğu ve kullanılan dilin, söylem tarzının topyekün bir seferberlik ilanına davet edişi bile 12 Eylül 1980 darbesinin, tam olarak *savaş diliyle* ortaya koyulmuş bir darbe olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Genel olarak bakıldığında, 12 Eylül müdahalesinin bir kahramanlık destanı yaratılırcasına ortaya konulduğu bilinen bir gerçekliktir. “*Aziz Türk Milleti*” adına, onun “*can, mal güvenliğinin sağlanması*” ve “*emniyet, asayiş, huzur*”un temin edilmesi adına tarihe geçen bu *destan* gerçekten de, 12 Eylül 1980 tarihi itibarıyla henüz doğmamış olan “*Aziz Türk Milleti*”nin zihninde bile unutulmayacak izler bırakan bir öneme sahip olmuştur.

28 ŞUBAT POST-MODERN DARBESİ VE BİLDİRİSİ

28 ŞUBAT SÜRECİ, GELİŞİMİ VE SONUÇLARI

Her şeyden önce “28 Şubat süreci nedir?” sorusunun tek bir cevabı yoktur; aksine pek çok cevabı vardır. Olaya nereden baktığınıza, aktörleri arasında yer alıp almadığınıza, sürecin maliyetlerinden ne kadar etkilendiğinize, daha genelde de demokratik sürece dışarıdan müdahaleye ilke olarak sıcak bakıp bakmadığınıza bağlı olarak vereceğiniz cevabın değişmesi kaçınılmazdır. Nitekim bu süreç aktörlerinden bazılarına göre *demokrasiye balans ayarı yapmaktır*. Bu sayede rayından çıkmakta olan demokrasi, *tekrar olması gereken çizgiye çekilmiştir*. Aktörlerinden kimine göre 28 Şubat süreci *post-modern darbedir*; silahlar konuşmadan askerler siyasete müdahale etmiş, iktidarı değiştirmiş, geleneksel darbe araçlarını kullanmadan aynı sonucu elde etmiştir. Yine aktörlerinden bazılarına göre 28 Şubat bir *askeri darbeyi önleme hareketidir*, gelmekte olan askeri darbe alınan önlemler sayesinde önlenmiştir. Bazılarına göre ise 28 Şubat süreci *sivil darbedir*. Askeri-sivil bürokrasi, medya ve iş dünyası irtica tehdidi ve laikliğin elden gitmesine karşı el ele vermiş, mevcut iktidara karşı direnişe geçmiş ve yönetimi değiştirmeyi başarmıştır. Yine bir başka görüşe göre ise 28 Şubat bir darbe değildir; zira Meclis kapatılmamış, partiler (bir-ikisi dışında) yerinde kalmış, anayasa lağvedilmemiş ve dolayısıyla darbenin tipik şartları gerçekleşmemiştir. (Kongar, 2000, s. 89-112)

28 Şubat süreci her ne kadar 28 Şubat 1997 tarihindeki MGK kararlarıyla fiilen başlamış görünse de gerçekte başlangıç, 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelişine kadar geriye götürülebilir. TSK, irtica tehdidini her zaman göz önünde bulundurmuş, tüm iktidarlara bunu özenle aktarmayı sürdürmüştür. Ancak 28 Şubat 1997'de bu ilgi ilk kez bir *yaptırım* şeklinde ortaya çıkmıştır. 28 Şubat kararları her ne kadar bölücülüğü, ırkçılığı, organize suçları içeriyorsa da, medyanın yönlendirmesi ve kamuoyu dikkatinin özellikle bu konu üzerinde odaklanması üzerine, ağırlıklı olarak irticayı hedef alan, hatta sürecin sırf irticaya yönelik başlatıldığı izlenimi uyandıran bir süreç gözlenmektedir. (Bölügiray, 1999, s. 30-33)

İlk üç müdahale her yönüyle birbirine benzemektedir. 28 Şubat müdahalesinin ise farklı yönleri bulunmaktadır. Öncelikle ilk üç müdahale gibi kesin, ani ve sert olmamış; bir süreç içinde gelişerek etkilerini göstermiştir. 28 Şubat süreci içinde Silahlı Kuvvetler medyayı son derece etkin bir biçimde kullanmış, *psikolojik savaş* yöntemleriyle kamuoyu oluşturmaya girişmiş, kamuoyundan

sağladığı destekle siyasal alana yönelerek kendi doğrularını empoze etmeye çalışmıştır. Bunda da oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Nitekim, 28 Şubat müdahalesinin post-modern darbe olarak nitelenmesinin sebebi de bu yöntem farklılığıdır.(Karatepe, 1999, s. 173)

1995'te Refah-Yol Hükümeti'nin kurulmasından sonra basın, askerın yeni silahı olarak işlev görmeye başlamıştır. Basın, Refah-Yol döneminde, Silahlı Kuvvetler'in siyaseti doğrudan yönlendirme çabalarını demokrasinin güvencesi olarak görmüş; siyasete yapılan fiili müdahaleleri ya alkışlayarak gündeme getirmiş ya da gözardı etmiştir. Hatta, askeri müdahalelerin doğal ya da sıradan bir siyasi gelişme olduğu fikrinin kabul görmesi yönünde faaliyetini sürdürerek, iktidar mücadelesinin gerçek taraflarının RP ile TSK olduğu fikrini topluma benimsetmeye ve bunu meşrulaştırmaya çalışmıştır. TSK'nin kendi tarihinde ilk kez medyayla bu tarzda ve bu yoğunlukta ilişkiler içine girmesi, bu dönemin gerçekten ilginç bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişmelerin doğal sonucu olarak, sivil otorite ve askeri otorite arasındaki ilişki giderek çatışma niteliğine bürünmüştür.(Başkaya, 1999 s. 353)

28 Şubat günü 9 saat süren MGK toplantısının ardından yayımlanan 18 maddelik bildiriyle, başta inanç ve ibadet özgürlüğü, basın özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü, kılık kıyafet özgürlüğü, eğitim özgürlüğü, v.b. konulara yönelik tartışmalar kamuoyunun gündemine oturmuştur.

28 Şubat müdahalesinde asker 12 Eylül'de olduğu gibi mektup ya da silahı değil, basını kullanmıştır. Böylelikle 28 Şubat müdahalesi siyasal literatürdeki klasik askeri müdahale şablonlarından farklıdır. Bu yöntem anayasal bir kurum olan Milli Güvenlik Kurulu'nun kullanılmasıdır. Bu yüzden anayasal açıdan herhangi bir meşruiyet sorunu yoktur. Ayrıca alınan kararların altında askerlerle birlikte sivillerin, sivil toplum örgütlerinin ve seçilmişlerin imzasının bulunması ve bu imzaların süngü zoruyla atılmamış olması da önemli bir unsurdur. (Yüksel, 2004, s. 143-144)

Denilebilir ki; 1980 askeri müdahalesi sonrasında muhafazakar askeri bürokrasi ile sivil kanat arasındaki kopuş, 28 Şubat 1997 sonrasında ortadan kalkmıştır. Bu durumda artan terör olayları ve İslamcı tehdit etkili olmuştur. Ancak bu durum 28 Şubat sonrasında karar alma süreçlerinde, askerın fiili rolünü artırmıştır. Askerın siyasi rolünde ortaya çıkan bu artış, Türkiye'nin modernleşme ve

siyasal demokrasi hedeflerinin geliştirilmesi, hedeflerinin dış dinamiklere bağlanmasına neden olmuştur. (Sabuncu, 2005, s. 3-13)

28 ŞUBAT 1997 MİLLİ GÜVENLİK KURULU BASIN BİLDİRİSİ

1. Milli Güvenlik Kurulu 28 Şubat 1997 günü sayın Cumhurbaşkanı Başkanlığında Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Dışişleri ve Başbakan Yardımcısı, Milli Savunma Bakanı, İçişleri Bakanı, Kuvvet Komutanları, Jandarma Genel Komutanı Milli Güvenlik Kurulu Sekreterinin iştirakleriyle Çankaya Cumhurbaşkanlığı Köşkünde aylık olağan toplantısını yapmıştır.

2. Kurulun bu toplantısında; bölücü terörle mücadelede şimdiye kadar alınan tedbirler ve elde edilen sonuçların genel bir değerlendirmesi yapılmış, bu mücadelenin, devletimizin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne gönülden inanmış, bu inancı sonsuza dek sürdürmeye azimli halkımızın, basınının, devletin bütün kurum ve kuruluşları ve milli iradenin sembolü olan yüce parlamentonun destekleriyle çok olumlu bir noktaya ulaştığı müşahade edilmiştir. Elde edilen bu sonuçların bundan sonra huzur ve güvenliğe, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal yaşamına olumlu olarak yansımaları için bu konuda alınacak tedbirlerin bir plan dahilinde süratle yürürlüğe konulması hususunda görüş birliğine varılmıştır.

Alınacak olan bu tedbirlerin güvenlik içinde gerçekleştirilmesi bakımından halen 9 ilde devam etmekte olan Olağanüstü Hal uygulamasının 30 Mart 1997 tarihinden itibaren 4 ay daha uzatılması uygun bulunmuş ve bu görüşün Bakanlar Kuruluna bildirilmesine karar verilmiştir.

3. Toplantıda Kıbrıs Sorunu ve Yunanistan'la ilişkilerle ilgili durum değerlendirmesi yapılmış, bu konuda Türkiye'nin ve KKTC'nin hak ve menfaatlerini korumayı amaçlayan siyasi, ekonomik ve askeri tedbirler uygun bulunarak Bakanlar Kuruluna bildirilmesine karar verilmiştir.

4. Toplantıda bilhassa Anayasa ile Türk Milliyetçiliğine bağlı, demokratik, laik, sosyal hukuk devleti olarak belirlenen Türkiye Cumhuriyetine karşı çağ dışı bir kisve altında zemin oluşturmaya yönelik rejim aleyhtarı faaliyetler gözden geçirilmiş,

* Türkiye Cumhuriyetinin varlığını Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda çağdaş medeniyet yolundaki demokratik sistem içinde ilerlemesini teminat altına alan Anayasa ve Cumhuriyet yasalarından kesinlikle taviz verilmemesi gerektiği ,

* Anayasanın tanımladığı, Cumhuriyetin laik demokratik ve sosyal hukuk devleti ilkelerinin sağlıklı bir şekilde düzenlenmesine imkan sağlayacak güvenlik, huzur ve toplumsal barışın öncelik taşıdığı,

* Cumhuriyet ve rejim aleyhtarı yıkıcı ve bölücü grupların laik ve anti-laik ayrımı ile demokratik ve sosyal hukuk devletini güçsüzleştirmeye yeltendikleri,

* Türkiye'de laikliğin sadece rejimin değil aynı zamanda demokrasinin ve toplum huzurunun da teminatı ve bir yaşam tarzı olduğu

* Devletin yapısal özünü oluşturan sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri anlayışından vazgeçilemeyeceği yasalarla belirlenmiş kuralların göz ardı edilerek yapılan çağ dışı uygulamaların da hukukun üstünlüğü ilkesiyle bağdaşmayacağı,

* Türkiye'nin 1997 yılı içinde AB'ye tam üye olacak ülkeler listesine girmeyi öncelikli hedef olarak sürdürdüğü ve böyle bir dönemde resmi ve sivil kurum ve kuruluşların bu sürece katkıda bulunmasının gerekli olduğu bu sebeple; demokrasimiz hakkında kuşkulara yol açacak Türkiye'nin yurt dışındaki imajını ve itibarını zedeleyecek her türlü spekülasyona son vermek gerektiği Türkiye Cumhuriyetinin laik, demokratik, insan haklarına saygılı, sosyal bir hukuk devleti olduğu yönündeki temel ilkelerinin Anayasamızın ve devletimizin teminatı altında olduğu, rejimin; kendisine ve geleceğine yönelik tartışmaların içinde bulunduğumuz ortamda Türkiye'ye yarardan çok zarar verdiği,

* Açıklanan bu esaslar aksine davranışların toplumumuzda huzur ve güveni bozarak yeni gerginliklere ve yaptırımlara neden olacağı değerlendirilmiş,Bu konuda alınacak ele alınması gereken tedbirlerin Bakanlar Kuruluna bildirilmesine karar verilmiştir.

MİLLÎ GÜVENLİK KURULU'NUN 28 ŞUBAT 1997 TARİH VE 406 SAYILI KARARINA EK-A (REJİM ALEYHTARI İRTİCAİ FAALİYETLERE KARŞI ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER)

1. Anayasamızda Cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer alan ve yine anayasanın 4'üncü maddesi ile teminat altına alınan laiklik ilkesi büyük bir titizlik ve hassasiyetle korunmalı, bunun korunması için mevcut yasalar hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanmalı, mevcut yasalar uygulamada yetersiz görülüyorsa yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

2. Tarikatlarla bağlantılı özel yurt, vakıf ve okullar, devletin yetkili organlarınca denetim altına alınarak *Tevhid-i Tedrisat kanunu* gereği Millî Eğitim Bakanlığı'na devri sağlanmalıdır.

3. Genç nesillerin körpe dimağlarının öncelikle cumhuriyet, Atatürk, vatan ve millet sevgisi, Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma ülkü ve amacı doğrultusunda bilinçlendirilmesi ve çeşitli mihrakların etkisinden korunması bakımından:

a) 8 yıllık kesintisiz eğitim, tüm yurttan uygulamaya konulmalı.

b) Temel eğitimi almış çocukların, ailelerinin isteğine bağlı olarak, devam edebileceği Kuran kurslarının Millî Eğitim Bakanlığı sorumluluğu ve kontrolünde faaliyet göstermeleri için gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

4. Cumhuriyet rejimine ve Atatürk ilke ve inkılaplarına sadık, aydın din adamları yetiştirmekle yükümlü, milli eğitim kuruluşlarımız, *Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun* özüne uygun ihtiyaç düzeyinde tutulmalıdır.

5. Yurdun çeşitli yerlerinde yapılan dini tesisler belli çevrelere mesaj vermek amacıyla gündemde tutularak siyasi istismar konusu yapılmamalı, bu tesislere ihtiyaç varsa, bunlar Diyanet İşleri Başkanlığı'nca incelenerek mahalli yönetimler ve ilgili makamlar arasında koordine edilerek gerçekleştirilmelidir.

6. Mevcudiyetleri *677 sayılı yasa* ile men edilmiş tarikatların ve bu kanunda belirtilen tüm unsurların faaliyetlerine son verilmeli, toplumun demokratik, siyasi ve sosyal hukuk düzeninin zedelenmesi önlenmelidir.

7. İrticai faaliyetleri nedeniyle Yüksek Askerî Şûra kararları ile Türk Silahlı

Kuvvetleri'nden (TSK) ilişkileri kesilen personel konusu istismar edilerek TSK'yi dine karşıymış gibi göstermeye çalışan bazı medya gruplarının silahlı kuvvetler ve mensupları aleyhindeki yayınları kontrol altına alınmalıdır.

8. İrticai faaliyetleri, disiplinsizlikleri veya yasa dışı örgütlerle irtibatları nedeniyle TSK'den ilişkileri kesilen personelin diğer kamu kurum ve kuruluşlarında istihdamı ile teşvik unsuruna imkan verilmemelidir.

9. TSK'ye aşırı dinci kesimden sızmaları önlemek için mevcut mevzuat çerçevesinde alınan tedbirler; diğer kamu kurum ve kuruluşları, özellikle üniversite ve diğer eğitim kurumları ile bürokrasinin her kademesinde ve yargı kuruluşlarında da uygulanmalıdır.

10. Bu maddenin tam metnini Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini ilgilendirdiği için yayımlayamıyoruz.

11. Aşırı dinci kesimin Türkiye'de mezhep ayrılıklarını körüklemek suretiyle toplumda kutuplaşmalara neden olacak ve dolayısıyla milletimizin düşmanca kamplara ayrılmasına yol açacak çok tehlikeli faaliyetler yasal ve idari yollarla mutlaka önlenmelidir.

12. *T.C. Anayasası, Siyasi Partiler Yasası, Türk Ceza Yasası* ve bilhassa *Belediyeler Yasası'na* aykırı olarak sergilenen olayların sorumluları hakkında gerekli yasal ve idari işlemler kısa zamanda sonuçlandırılmalı ve bu tür olayların tekrarlanmaması için her kademedede kesin önlemler alınmalıdır.

13. Kıyafetle ilgili kanuna aykırı olarak ortaya çıkan ve Türkiye'yi çağ dışı bir görünüme yöneltecek uygulamalara mani olunmalı, bu konudaki kanun ve Anayasa Mahkemesi kararları taviz verilmeden öncelikle ve özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında titizlikle uygulanmalıdır.

14. Çeşitli nedenlerle verilen, kısa ve uzun namlulu silahlara ait ruhsat işlemleri polis ve jandarma bölgeleri esas alınarak yeniden düzenlenmeli, bu konuda kısıtlamalar getirilmeli, özellikle pompalı tüfeklere olan talep dikkatle değerlendirilmelidir.

15. Kurban derilerinin, mali kaynak sağlamayı amaçlayan ve denetimden uzak rejim aleyhtarı örgüt ve kuruluşlar tarafından toplanmasına mani olunmalı, kanunla verilmiş yetki dışında kurban derisi toplattırılmamalıdır.

16. Özel üniforma giydirilmiş korumalar ve buna neden olan sorumlular hakkında yasal işlemler ivedilikle sonuçlandırılmalı ve bu tür yasa dışı uygulamaların ulaşabileceği vahim boyutlar dikkate alınarak, yasa ile öngörülmemiş bütün özel korumalar kaldırılmalıdır.

17. Ülke sorunlarının çözümünü "Millet kavramı yerine ümmet kavramı" bazında ele alarak sonuçlandırmayı amaçlayan ve bölücü terör örgütüne de aynı bazda yaklaşarak onları cesaretlendiren girişimler yasal ve idari yollardan önlenmelidir.

18. Büyük Kurtarıcı Atatürk'e karşı yapılan saygısızlıklar ve ATATÜRK aleyhine işlenen suçlar hakkındaki 5816 sayılı kanunun istismar edilmesine fırsat verilmemelidir.(<http://www.mgk.gov.tr>)

28 ŞUBAT 1997 MİLLİ GÜVENLİK KURULU BİLDİRİSİNİN DİLİ**“İHTAR DİLİ”**

Milli Güvenlik Kurulu'nun 28 Şubat tarihli olağan toplantısı sonucunda alınan kararların bir kısmının kamuoyuyla paylaşıldığı bildiri, Cumhuriyet tarihinin son askeri müdahalesi olarak anılacak 28 Şubat sürecini başlatan belge olarak önem kazanmaktadır.

Bildirinin yayınlanmasından önce Milli Güvenlik Kurulu'nun olağan toplantısıyla ilgili basın yoluyla oluşan gündem, bildirinin sunulmasından sonra da beklendiği gibi ülkeyi oldukça uzun bir süre meşgul etmiştir.

Genel hatlarıyla bakıldığında bildiri, Türkiye Cumhuriyeti'nde görülen askeri müdahaleleri başlatan bildirilere oranla daha yumuşak bir dille yazılmış ve ifadeleri daha özenli seçilmiş bir bildiridir. En önemli özelliklerinden biri de, toplantıda alınan 18 maddelik kararlardan 10. maddenin uluslararası ilişkilerde ortaya çıkarabileceği problemler dolayısıyla tam metnin yayınlanmamış olması, zaten bildirinin de tamamı yerine toplantı görüşmesinin kısa bir özetinin basın yolundan kamuoyuyla paylaşılmış olmasıdır.

Bu durum; Türkiye'deki askeri müdahalelerin bundan sonra daha temkinli ve sessiz bir şekilde ve hatta siyasetin daha çok boyutunu etkilemeyi planlayarak yapılacağının bir işareti gibidir. 10. maddenin siyasete daha çok etki etmek değil, bilakis onu korumak adına açıklanmadığı görüntüsü yaratılsa da, aslında askerinin kendini uluslararası ilişkiler konusunda da baş aktörlerden biri olarak gördüğünün, yani *istemeyerek* de olsa dış ilişkiler konusunda etkili olmaya kendini muktedir gördüğünün kanıtıdır.

Toplantı sonucunda basınla paylaşılan bildiri dışında hükümete yönelik 18 maddelik uyarı ve *yapılması gerekenler* listesi, toplantı gündeminin asıl kısmını oluşturmuştur.

Basına gönderilen bildiriye bakıldığında “*Çağdaş Medeniyet Yolu*”, “*Bölücü Terör*”, “*Devletin Bölünmez Bütünlüğü*”, “*Tedbir*”, “*Huzur ve Güvenlik*”, “*Hukuk Devleti*”, “*İstenmeyen Davranışların Yol Açacağı Yaptırım*” kavramlarının sıkça tekrarlandığı görülmektedir. Bu kavramların yükleneceği asıl anlam kendini; kamuoyunun başlangıçta bilmediği 18 maddelik listede göstermektedir. Giriş bölümü olarak nitelendirilebilecek olan basın bildirisi; oldukça vakur bir dille yazılmış ve hatta askeri bir müdahale için gayet demokratik ve kibar sayılacak bir dilde ifadelerden oluşmuştur. Aslında toplantıda alınan kararlar, çok örtülü bir şekilde paylaşılmış olmasına rağmen, MGK'nin çok paylaşımcı bir hava içinde basına özel bir bildiri hazırlamış ve göndermiş olması da askerin yeni manevralarından biridir. Böylece; ulaştırılmak istenen mesaj kısıtlı bir alanda amaçlanan yere ulaşmış olmakla birlikte, basınla iyi ilişkiler kurulduğuna yönelik kanaat de güçlenmiş olacaktır. Devamında halkın endişelerinin giderilmesi ya da askerin müdahil tavrının aklanması işlevini medya zaten kendiliğinden üstlenecektir.

Milli Güvenlik Kurulu kararlarının özünü oluşturduğunu söyleyebileceğimiz 18 maddelik asıl bölümde ise sıkça “*Cumhuriyetin temel nitelikleri*” vurgusu yapılmış, “*Laiklik İlkelerinin Korunması*” konusunda da özel bir hassasiyet olduğu birkaç kez dile getirilmiştir. Bu ikinci bölümde, İslami hareketlerin toplumda ciddi biçimde ve denetlemeye maruz kalmadan yayılmasına da “*Millet Yerine Ümmet Kavramı*”nın oturtulmaya çalışıldığı vurgulanarak ve “*Mezhep Ayrılıklarının Körüklenmesi*”ne dikkat çekilerek değinilmiştir.

Bildirinin genel havasını, söylem tarzını, üslubunu belirleyen temel kavramlarsa *demokratik, laik, sosyal hukuk devleti* ve *tedbir* kavramlarıdır.

Bu iki kavram üzerinden bakıldığında mesaj gayet açıktır: “Demokratik, laik, sosyal hukuk devleti tehlike altındadır.” Öyleyse yapılması gereken şey “tedbir” almaktır. Bu tedbiri almak da bu toplantı vesilesiyle MGK ve ilgili birimlere düşmektedir.

Buraya kadarki değerlendirmeleri kısa bir şekilde özetlemek gerekirse; toplumsal huzursuzluk, İslami örgütlenme ve irticai kadrolaşma askeri oldukça rahatsız etmekte ve kendini Cumhuriyetin temel değerlerini korumakla görevli gördüğünden bir müdahale yolu aramakta; buna karşın

Cumhuriyet tarihi boyunca daha önce yaşanmış üç askeri darbenin yarattığı kötü imaj da daha fazla pekiştirilmek istenmemektedir.

Belki de bu yüzden bildiride *hukuk devleti* vurgusu dikkatle ve diğer kavramlara oranla daha baskın bir şekilde dile getirilmiştir. Bildirinin belirli bir yöntem örgüsüyle hazırlandığını varsayarsak; ortaya koyulan bildirinin amacı, *hukuk devletinin* devamlılığı için uygun ortamın sağlanmasıdır. Bu vurgunun *askerin* imajına yönelik bir çekinceyle yapıldığı, amacın aslında bir müdahale değil, hukuk devleti ilkesinin ön plana çıkarılmaya çalışılıyor olduğu düşünülebilir olmakla birlikte; bildiride kullanılan, basında da önemli yer teşkil etmiş olan bir başka ifade, bu varsayımınla çelişen bir durum yaratmaktadır.

Basın bildirisinin 4. maddesinin son paragrafı ve kapanıştan önceki son cümlesinde geçen “açıklanan esaslar aksine davranışların toplumda huzur ve güveni bozarak yeni gerginlik ve yaptırımlara neden olacağı” cümlesindeki *yaptırım* sözcüğü, hukuk devletine yapılan vurgunun ve bu vesileyle verilen önemin samimiyeti konusunda MGK'yi sorgulanır bir duruma düşürmüştür.

Zaten basında yer alan haberlerde bu bildirinin darbeye yönelik bir *ihbar* olduğuna dair söylemler de, kaynağını çoğunlukla *yaptırım* kelimesinden almaktadır.

28 Şubat MGK bildiriyle ilgili değinilmesi gereken son önemli nokta ise AB'ye girme konusundaki kararlılığa değinilmiş olunmasıdır. Bu nokta aslında MGK'nin bazı kavram ve söylemleri sarf ederken gösterdiği çekincenin nereye dayandığını açıkça ortaya koymaktadır.

12 EYLÜL VE 28 ŞUBAT BİLDİRİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI “DARBECİLERİN DİLİ”

Bu bölümde 12 Eylül ve 28 Şubat bildirilerinin genel bir söylem karşılaştırılması yapılarak, geçen 17 yıllık süre içinde darbe söylemlerinde ve darbecilerin kullandığı dilde gözlemlenen farklılığı ortaya koymak amaçlanmıştır. Oluşan farklılığın nedenleri ve dinamiklerine ilişkin küçük bir fikir vermek ya da iki dönemin kendilerine özgü atmosferlerini ortaya koyan bir sahne yaratmış olmak bile sevindirici olacaktır.

Karşılaştırma yapılırken gözden kaçırılmaması gereken birinci nokta 12 Eylül 1980 Darbesi bildirisinin Genelkurmay Başkanı Org. Kenan Evren tarafından ilk ağızdan okunmasına karşın, 28 Şubat Post-Modern Darbesi olarak adlandırılan süreci başlatan 28 Şubat tarihli Milli Güvenlik Kurulu toplantısından çıkan bildirinin ilk ağızdan değil basın yoluyla ortaya koyulmuş olmasıdır. Bu anlamda 12 Eylül bildirisinde geçen kavramların ve söylem şeklinin kamuoyu üzerinde daha baskın bir etki yarattığı görülmektedir.

Değinilmesi gereken temel ikinci nokta ise 12 Eylül'de yayımlanan bildirinin gece saat 04:00 sularında sunulmuş olması, 28 Şubat bildirisinin ise 9 saatlik bir toplantı sonucunda ortaya çıkmış olmasıdır. 12 Eylül bildirisinin zamanlaması, 28 Şubat toplantısının ise uzunluğu darbe dönemi basınında dikkat çekilen konular olmuştur.

Bildirilerin ortak noktalarından biri *düşman* ve *tehdit* kavramlarına özel olarak yer vermeleri, müdahale amacının bu *düşman* ya da *tehdit*in bertaraf edilmesine yönelik olarak ortaya koyulmuş olmasıdır. Ancak bu konuda oluşan bir ayrım noktası, 12 Eylül dönemi düşman ve tehdit kavramlaştırmasının somut öğelere dayandırılmasına karşın, 28 Şubat dönemindeki düşman ve tehdidin daha soyut kalmış olmasıdır. Bu durum 12 Eylül Darbesinin *savaş dilini*, 28 Şubat müdahalesinin ise *ihbar dilini* kullandığının bir göstergesidir. Burada ortaya çıkan soyut ve somut düşman ayrımı; varolan düşman ya da tehdidi hemen yok etmek, yani onunla birebir savaşmak ya da varlığı muhtemel bir düşman ya da tehdidin önlenmesine yönelik bir tedbir almak şeklinde ortaya çıkan yöntem farklılığını ortaya koymak açısından gereklidir. Bu soyut-somut düşman ayrımının önem kazandığı ve iki döneme ilişkin yarattığı bir fark da, 12 Eylül döneminde yapılan

müdahalenin birçok idam, tutuklama ve açığa alınmalarla direk bir sonuç ve etki yaratması, 28 Şubat'ın ise hükümetin bildirisinin yayınlanmasından birkaç ay sonra düşmüş olması gibi daha geniş bir sürece yayılan ve ortaya çıkışı hemen görülemeyen bir etki yaratmış olmasıdır.

Her iki bildiri de; amaçları ve ortaya çıkardıkları sonuçlar bakımından devletin doğal yollardan işleyişi ve yönetimine dışarıdan bir müdahale olması bakımından, askeri darbeler arasında anılmalarına neden olacak sonuçlar doğurmuştur. Ancak aradan 17 yıl geçtikten sonra 28 Şubat müdahalesi, askerinin daha arka planda görünme arzusu ve Türkiye Cumhuriyeti ve Devleti'nin özellikle yurt dışında anti-demokratik bir görüntüye sahip olmasının önüne geçmek istemesi nedeniyle farklı enstrümanları kullanmaya ve 12 Eylül'de olduğundan daha farklı kavramları ön plana çıkarmaya yönelmiştir.

12 Eylül 1980 döneminde kurulan Milli Güvenlik Konseyi'nin müdahale ve söylem tarzı; kontrolü kendinde toplayan, devlet yönetiminin tüm aşamalarını ele geçirmiş ve gayet kendinden emin bir üslupla bunu kendine hak gören bir yapıdadır. Ancak 28 Şubat dönemi bildirisi ve MGK'nin kullandığı ifadelerin yarattığı genel durum ise devlet yönetimine saygılı olduğunun altını çizmeye çalışan, ancak yönetimin istenilen doğrultuda ilerlemediği takdirde müdahale hakkını kendinde gören ve sadece kendi görev alanı içinde olduğunu düşündüğü konulara müdahil olan, bu şekilde de hukuk devleti kavramını yüceltmeye çalıştığını iddia eden bir görüntü ortaya çıkarmaktadır

12 EYLÜL 1980 VE 28 ŞUBAT 1997 GAZETE İNCELEMELERİ**2 EYLÜL-22 EYLÜL (HÜRRİYET-CUMHURİYET-TERCÜMAN)****HÜRRİYET GAZETESİ**

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
02.09.1980	HÜRRİYET	ANARŞİ EYLÜLE HIZLI GİRDİ.	Anarşi intikam için ev ve dükkan kundaklıyor.
02.09.1980	HÜRRİYET	KANLI EYLEMİN BİLANÇOSU 17 ÖLÜ.	Adana ve İstanbulda teröristler toplam 13 kişiyi öldürdü. Zile'de CHP il başkanı öldürüldü
03.09.1980	HÜRRİYET	ANKARA'DA KANLI BASKIN.	Devlet dairelerinin dağılış saatinde 10 kadar militan Ziraat Mühendisleri Birliğini kurşun yağmuruna tutarak ölüm kustu.
04.09.1980	HÜRRİYET	OKMEYDANI'NDA 4 TERÖRİST BİR POLİS VE İKİ BAKKALI ÖLDÜRDÜ.	Özellikle son günlerde güvenlik güçlerine yönelik anarşist saldırıları giderek artış gösteriyor.
04.09.1980	HÜRRİYET	FATSA'DA SOL GİTTİ SAĞ GELDİ.	Ordu Fatsa'dan sonra Ünye de tamamen sağ örgütlerin kontrolü altına girdi. Solun egemenliği kırıldı yerine Sağ geldi. MHP ilçe başkanı halkın durumdan memnun olduğunu açıkladı.
05.09.1980	HÜRRİYET	ANKARA'DA BİR EVİ BASAN TERÖRİSTLER İKİ KARDEŞİ ÖLDÜRDÜ.	Türkiye'nin birçok yerinde meydan gelen anarşik olaylarda insanlar ölmeye devam ediyor.
05.09.1980	HÜRRİYET	İŞÇİ DİRENİŞİ.	Adana'daki bir fabrikasının barikat kurup direnişe geçen 1200 kadar işçisi sıkıyönetim komutanları tarafından gözaltına alındı.
06.09.1980	HÜRRİYET	AYBASTI'DA 5 KİŞİLİK AİLEYİ ÖLDÜRDÜLER.	CHP eski milletvekili Ferda Güley'in yakınları oldukları belirtilen bir ailenin evini basan teröristler otomatik silahlarla evdekileri taradı.
07.09.1980	HÜRRİYET	TİKKO'YA GETİRİLEN SİLAHLAR.	Ankara emniyet genel müdürü ülkedeki anarşinin kaynağı olan silah kaçakçılığına engel olmak için tüm kadro gece-gündüz çalışıldığını ve operasyonların devam ettiğini belirtti.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
08.09.1980	HÜRRİYET	MSP'NİN KONYA MİTINGİ.	MSP'nin Konya mitinginde İstiklal Marşı okunurken bir grup şeriat yanlısı sloganlar attı.
09.09.1980	HÜRRİYET	TERÖR EYLEM İÇİN PİLOT İLLER SEÇTİ.	Yasa dışı örgütlerin eylem için pilot iller belirledikleri tespit edildi. Bütün sol örgütlerin birbirinden haberli olarak sıkıyönetim bölgelerinde bazı illerde yoğun eyleme geçecekleri emniyet güçleri tarafından bildirildi.
10.09.1980	HÜRRİYET	FAŞİZM TIRMANIYOR.	CHP ortak grup bildirisinde APazınlık hükümeti döneminde 10 ayda 3bine yakın yurttaşın öldüğü,terörün katliam boyutuna ulaştığı öne sürüldü.
11.09.1980	HÜRRİYET	6 CAN ALAN BOMBALI PAKET İLAÇ DİYE GÖNDERİLMİŞ.	Ankara'da yoğunlaşan kanlı ev baskınları sürüyor. Türközü'ndeki bir evde 2 kişi öldürüldü. <i>Ölen iki kişi sağ görüşlü.</i>
12.09.1980	HÜRRİYET	ORDU YÖNETİME EL KOYDU.	Hükümet ve parlamento feshedildi. Siyasal partilerin faaliyetleri durduruldu. Parlamenterlerin dokunulmazlıkları kaldırıldı. Saat 05:00den itibaren sokağa çıkma yasağı başladı.
13.09.1980	HÜRRİYET	TERÖRÜN SONUCU YÖNETİM MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİNDE.	Evren demokrasinin sağlam temellere oturtulacağını,anayasa,seçim ve partiler yasasının değiştirileceğini,seçime gidileceğini açıkladı.
13.09.1980	HÜRRİYET	DEMİREL, ECEVİT, ERBAKAN GÖZETİM ALTINDA.	Liderler ve parlamenterler suçlanmayacak fakat daha önce işledikleri suçlar kovuşturulacak. <i>Yeni yönetime karşı yapılacak direniş en sert şekilde kırılacak.</i>
14.09.1980	HÜRRİYET	YENİ YÖNETİM HAYIRLI OLSUN.	Eski parlamenter Mustafa Üstündağ, <i>idareye efendice ve kansız bir şekilde el konulduğuna yönelik açıklamalar yaptı.</i>
14.09.1980	HÜRRİYET	ARANANLARIN TESLİM OLMASI KENDİLERİ NİN MENFAATİ İCABIDIR.	Sıkıyönetim komutanlığı 2. bildiriyle vatandaşlara arananların bulunması ve teslim edilmesi konusunda yardımcı olunması çağrısı yapıldı.
15.09.1980	HÜRRİYET	TERÖRİSTLER TEMİZLENİP YÖNETİM SİVİLLERE DEVREDİLECEK.	Yurt dışı basını darbeyi yakından takip ediyor. Sunday Telegraph: sivil mahkemelerin idam cezaları uygulaması bekleniyor. Akropolis: Yunanlı Sosyalistler ders almalı.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
17.09.1980	HÜRRİYET	EVREN: BU HAREKAT TARİH KİTAPLARINDAKİ DARBE DEĞİLDİR.	Bu hareketin amacı sadece milli birliği korumak, devletin otoritesini hakim kılmak, sosyal barışı ve adaleti sağlamaktır.
17.09.1980	HÜRRİYET	DEMOKRASİYİ KALDIRMADIK KURMAK İÇİN HAREKAT YAPTIK.	Sağ-sol, irticai fikirleri üretenler maalesef devletten maaş alan öğretmenler, profesörler olmuş çocuklarımızı karşıt fikirlerle ayırmıştır. <i>Türk işçileri ellerine kırmızı bayrak verilerek devleti yıkmak ve başka bir rejim istemek için alet edilmiştir.</i>
18.09.1980	HÜRRİYET	DÜNYA BİZİ KONUŞUYOR.	Türk Ordusu demokrasiyi kurtarabilir ama generallerin işi zor. Fransız gazetesi Evren'i inandırıcı bulmuş. Yunan basını Yunanistan'a savaşa açılmayacağını anlayıp rahatlamış. Belçika basını "Türk Ordusunun Güney Amerika'daki askerlerin uyguladığı modellerden hep kaçtığına değindi.
18.09.1980	HÜRRİYET	TERÖRİST ZEKİ YUMURTACI ÖLDÜRÜLDÜ.	Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği adlı yasa dışı terör örgütü lideri tatbikat için götürüldüğü silah deposuna giderken çıkan çatışmada yandaşları tarafından yanlışlıkla öldürüldü. Sonrasında evinde yapılan aramada <i>şehit ettiği Binbaşı, kurşuna dizdiği fabrika müdürü Mesut Öz'ü öldürdüğüne dair el yazısı notlar bulundu.</i>
19.09.1980	HÜRRİYET	OKTAY EKŞİ: GEVŞEMEDEN GEVŞETMEDEN.	Ordu geldi ortalığı düzelitti, artık gitsin de bildiğimiz gibi yaşayalım düşüncesi yanlış. Herkes fedakarlık edecek, işini savsaklamayacak, kamu hizmeti herkese eşit sunulacak. <i>Sıkıyönetimin koyduğu yasakları çürütmemeye dikkat edeceksin.</i>
20.09.1980	HÜRRİYET	TEK CELSEDE İDAM.	Tank Yüzbaşısı Bülent Angın'ı firardaki Süleyman Aydemir'in şehit ettiği belirlendi. IGD'li Erdoğan Polat'ı <i>bilerek ve planlayarak öldüren lise mezunu Serdar Soyuvergin idam</i> , Ayhan Cansu ise 10 yıl ağır cezaya çarptırıldı. İki sanık mahkemede Angın'ı kendilerinin vurmadığını iddia etti.

21.09.1980	HÜRRİYET	BELEDİYE SARAYINDA 4 TABANCA BULUNDU.	Sıkıyönetim Komutanlığına yapılan bazı ihbarlar üzerine İstanbul Belediyesinin çeşitli bölümlerinde çalışan memurların çalışma masalarında, çekmecelerinde 4 tabanca bulundu.
22.09.1980	HÜRRİYET	YENİ SIKIYÖNETİM YASASI YÜRÜRLÜĞE GİRDİ.	Gözetiminde tutma süresi 30 güne çıkarıldı. Komutanlar çalışmasını beğenmedikleri devlet memurunu görevden alabilecek. Silah kullanma yetkisi genişletiliyor.

CUMHURİYET GAZETESİ

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
02.09.1980	CUMHURİYET	CHP ZİLE İLÇE BAŞKANIYLA İKİSİ POLİS 18 KİŞİ ÖLDÜRÜLDÜ.	Yurtta artış gösteren anarşi olaylarının ardı arkası kesilmiyor. Ayrıca faşist katil Konya'da sınava girip Gazi Eğitimden mezun oldu.
03.09.1980	CUMHURİYET	ERKMEN'İN İSTİFADAN KAÇINMASI AP İÇİNDE HUZURSUZLUK YARATTI	Millet meclisinde dün çoğunluk sağlanamadığı için Erkmek' le ilgili gensoru görüşülemedi.
04.09.1980	CUMHURİYET	TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI: HÜKUMET İŞÇİ SORUNLARINA SIRT ÇEVİRMİŞTİR.	Denizciler:"Parlamentoda derde deva olacak yüzlerce tasarı varken oy kaygıları nedeniyle parlamento kasıtlı olarak çalıştırılmamaktadır." şeklinde açıklamada bulundu.
05.09.1980	CUMHURİYET	KONYA CEZAEVİ BASILARAK 7 FAŞİST MAHKUM KAÇIRILDI.	Kaçırılanlar arasında SBF öğrencisi Hakan Yurdakuler'in katilleri de var.
06.09.1980	CUMHURİYET	FAŞİSTLER ÇEŞMEYE GİDENLERİ KURŞUN YAĞMURUNA TUTUYOR.	Ankara'nın gecekondu semtlerinden olan Ege mahallesinin tek su kaynağı olan çeşmeyi denetim altına alan faşistler kadınlara bile kurşun yağdırıyor. Mahalledekiler CHP'nin suskun tavrından şikayetçi.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
07.09.1980	CUMHURİYET	MSP' NİN KUDÜS MİTİNGİNDE CÜPPE VE FESLERLE YÜRÜNDÜ.	Mitingde İstiklal Marşı okunurken yere oturan bir grup ezan sesi isteriz diye slogan attı.
08.09.1980	CUMHURİYET	MSP'LİLER "KUDÜS'Ü KURTARMA" MİTİN GİNDE ŞERİAT ÖZLEMLERİNİ SAHNELEME OLANAĞI BULDU.	'Laiklik ne demek şeriatçiyiz', "dinsiz devlet yıkılacak elbet" türünden sloganlar haykırarak İstiklal Marşını da protesto etti, Konya Savcılığı soruşturma açtı. Senato kontenjan grubu yayınladığı bildiri de olayların, cumhuriyete yönelik olduğunu belirterek iki büyük partiyi cumhuriyeti korumak için işbirliğine davet etti.
09.09.1980	CUMHURİYET	6 KENTTE İKİSİ ÖĞRENCİ BİRİ ECZACI 11 KİŞİ ÖLDÜRÜLDÜ.	Adana'nın çeşitli yerlerinde önceki gece 3 dün de 1 kişi öldürüldü. Faşistlerin silahlı nöbet tuttukları, kimlik kontrolü yaptıkları ve yabancı kimseyi sokmadıkları Yurt mahallesinde bir yurttaş silahlı saldırı sonucu öldürülmüştür.
09.09.1980	CUMHURİYET	SELÇUK ÜNİVERSİTESİNDE FAŞİST BASKILARDAN YILAN 150 ÖĞRENCİ NAKİL İÇİN EGE ÜNV.' NE BAŞVURDU.	Konya Selçuk Üniversitesinde çeşitli fakülte ve yüksek okullardan 150 öğrenci faşist baskılardan dolayı öğrenim göremediklerini belirterek kayıtlarını Ege Üniversitesi'ne nakil edilmesi için başvuruda bulundu.
10.09.1980	CUMHURİYET	ADANA'DA 1'İ ER 5 KİŞİ, DİĞER İLLERDEKİ OLAYLARDA İSE 19 KİŞİ ÖLDÜRÜLDÜ.	Adana'da dün de silahlı saldırı ve çatışmalarda çok sayıda yurttaş ölüyor. Silahlı saldırıda 16 yaşındaki sol görüşlü öğrencinin yanında bulunan bir vatandaş yaralandı.
11.09.1980	CUMHURİYET	ANKARA'DA KURŞUNA DİZİLEN 2'Sİ KARDEŞ 4, FATSA'DA 3, MALATYA'DA 2 OLMAK ÜZERE 17 KİŞİ ÖLDÜRÜLDÜ.	Malatya'da öldürülenlerden biri öğretmen diğeri baş gardiyan. Ayrıca Ankara sıkıyönetim başsavcılığı sol görüntüsü vererek eylem yapan 1'i eski MHP'LI 9 kişinin 75'er yıl hapsini istedi. Siirt'in bir köyünde yiyecek çuvalları içine gizlenen bir bomba patladı, 5 ölü var.

11.09.1980	CUMHURİYET	TÜRKER ALKAN: ANARŞİ VE ÇÜRÜK YUMURTALAR	Anarşi eğer toplumsal siyasal yapının, kurumların bozulması, işlemez duruma gelmesi ise 'Devlet Adamı' sıfatına layık olmayan bir kısım yöneticilerimiz bu konuda en büyük sorumluluğu taşımaktadır.
12.09.1980	CUMHURİYET	ORDU YÖNETİME EL KOYDU.	Tüm yurttaki sıkıyönetim ilan edildi. Bu sabah 05:00'ten itibaren sokağa çıkmak yasaklandı.
12.09.1982	CUMHURİYET	BOMBALI PANKARTLAR 5 POLİSİ YARALADI.	İstanbulda NATO manevraları ile TKP'nin kuruluş yıl dönümü nedeniyle yaklaşık 200 yere bırakılan pankartları indirmeye çalışırken çok sayıda polis yaralandı.
13.09.1980	CUMHURİYET	ORG. EVREN MGK İLKELERİNİ AÇIKLADI.	Evren: Her zaman milletiyle bütün ve Türk milletinin emrinde olan TSK'ye ve yeni yönetime karşı yapılacak her türlü direniş ,gösteri ve tutum anında en sert şekilde cezalandırılacaktır.
14.09.1980	CUMHURİYET	YAŞAM NORMALE DÖNÜYOR.	Denizyollarının önceki gün yapılamayan Mudanya ve Bandırma seferleri de yapılmış İETT otobüsleri bu sabah 08:00'den itibaren toplu taşıma hizmetini normal olarak sürdürmeye başlamıştır. Bu arada fırınlar normaldeki üretimlerinden fazla ekmek üreterek halkın ihtiyacını karşılıyor.
15.09.1980	CUMHURİYET	DIŞ BASINDA İLGİ SÜRÜYOR.	New York Times Org. Kenan Evren'in teröristlerin düşmanı olduğunu yazarken, Amerikan Senatosu çoğunluk lideri Byrd Silahlı Kuvvetlerin Türkiye'de düzeni yeniden sağlayacağına inandıklarını söylemiştir. Sunday Telegraph ise her şeyin giderek düzelmekte olduğu ordunun yönetime el koymuş olmasının tüm NATO üye ülkeleri tarafından olumlu karşılandığını belirtmiştir.
16.09.1980	CUMHURİYET	KORUTÜRK, ANAYASA	Ankara Üniversitesi Yönetim kurulu Silahlı kuvvetlerin yönetime el koymasını memnuniyetle karşıladıklarını bildirdi. 19 Mayıs Üniversitesi rektörü Evren'e bir telgraf çekerek yeni yönetime başarılar diledi. TSK'nin yönetime el koyması Ege Üniversitesinde de sevinçle karşılanmış, Evren'e çekilen telgrafta hareketin yürekten desteklendiği bildirilmiştir.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
17.09.1980	CUMHURİYET	EVREN: "BOZULAN DEMOKRASİYİ İŞLETMEYE GELDİK."	Eğer bu müdahale yapılmıyaydı gizli ve hain güçler Silahlı Kuvvetlere de sızarak Birkaç yılda onu da bölme yoluna gideceklerdi. Eğer herhangi bir parti lideri suç işlemişse elbette o da kanun karşısında hesabını vermek zorundadır.
18.09.1980	CUMHURİYET	ANARŞİYE HİÇBİR AD ALTINDA İZİN VERİLMEMEYECİK	Memleketin ve milletin yüce menfaatlerini her şeyin üzerinde tutmuş olan T.S.K, bu tarihi görevini tamamladıktan sonra vatan savunmasına dönecektir.
19.09.1980	CUMHURİYET	TÜRK-İŞ ÜYESİ VE BAĞIMSIZ SENDİKALARIN DA PARA VE EVRAKLARINA EL KONULDU.	Gerekçe Milli Güvenlik Konseyinin 8 numaralı bildirisi.
20.09.1980	CUMHURİYET	YÜZBAŞI ANGIN'IN ÖLDÜRÜLMESİ DAVASI	Yüzbaşı Angın'ın öldürüldüğü olayın sanığı tek celsede idama mahkum oldu. Diğer sanıklarsa çeşitli sürelerde hapis cezalarına çarptırıldı.
21.09.1980	CUMHURİYET	BÜLENT ULUSU BAŞBAKAN OLDU.	Devlet başkanı, MGK ve Genelkurmay başkanı Kenan Evren hükümeti kurmak üzere Deniz Kuvvetleri eski komutanı Oramiral Bülent Ulusu'yu görevlendirmiştir.
22.09.1980	CUMHURİYET	2. ORDU KOMUTANLIĞI AÇIKLAMASI	2. ordu komutanlığı sıkıyönetim ilanından bu yana 498 kişinin gözaltına alındığını açıkladı. Komutanlıktan yaptığı açıklamada ayrıca çok sayıda yasak yayına el konulduğunu belirtti

TERCÜMAN GAZETESİ

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
02.09.1980	TERCÜMAN	ANKARA'DA GÖREVDEN DÖNEN İKİ POLİS ŞEHİT EDİLDİ.	Görevlerinden dönerken Basın sitesinde teröristlerce şehit edilen polislerin katilleri olabileceği düşünülen birçok kişi gözaltına alındı.
03.09.1980	TERCÜMAN	VARAN 6: AYNI KONUDA İKİ AYRI KARAR.	Danıştay Ecevit ve Demirel hükümetleri döneminde aynı konulardaki iki davada birbirinin tersi kararlar verdi.
03.09.1980	TERCÜMAN	ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI ANKARA ŞUBESİ BOMBALANDI.	Olayda 4 ölü 6 yaralı var. Ankara'da öldürülen polislerle ilgili 15 kişi gözaltına alındı. Erzurum ve İzmir'de çatışma sonucu Dev-Yol militanı yaralandı.
04.09.1980	TERCÜMAN	MECLİSTE ÇOĞUNLUK SAĞLANDI, ERKMEN HAKKINDAKİ GENSORU GÖRÜŞÜLDÜ.	Erkmen görüşmeden sonra "MSP batıl olarak suçladığı partiyle kutsal ittifak içine girmiştir" değerlendirmesinde bulundu.
04.09.1980	TERCÜMAN	VARAN :7	Danıştay 5. dairesi tayin emri çıkmadan 92 gün önce yürütmeyi durdurma kararı aldı.
05.09.1980	TERCÜMAN	DEMİREL AÇIKLAMA YAPTI.	Kış erken seçim için engel değildir.
05.09.1980	TERCÜMAN	VARAN: 8	Danıştay aynı şahıs için 3 ayda 5 ayrı değişik karar verdi.
06.09.1980	TERCÜMAN	ERKMEN DÜŞTÜ.	Dış işleri bakanı hakkındaki gensoru oylamasına 233 üye katıldı.231 kabul 209 katılmayan var.
07.09.1980	TERCÜMAN	ERKMEN: GENSORU ŞAHSIMA VERİLMEDİ.	Hükümet olarak gensorunun karşısına çıkmalıydık. Garip olan CHP'nin şeriat esasına dayalı olan bir dış politika yansıtan önergeyi desteklemesidir.
08.09.1980	TERCÜMAN	15 GÜN İÇİNDE 19'U ÖLDÜRME SANIĞI 387 KİŞİ YAKALANDI.	Bu gün de Ankara'da kundaklanan dükkanını söndürmeye çalışan bakkal kurşunlandı.
09.09.1980	TERCÜMAN	CHP'DE İÇ ÇATIŞMA KIZIŞIYOR.	Sol kanada mensup 31 CHP'li parlamenter genel merkeze karşı açık mektup yayınladı: kendi birliğini sağlayamayan CHP ilke birliğinden söz edemez.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
10.09.1980	TERCÜMAN	ADANA'DA KOMÜNİSTLER GÜVENLİK GÜÇLERİYLE ÇATIŞTI	Çıkan çatışmalarda biri komando eri 3 kişi öldü.
11.09.1980	TERCÜMAN	EMNİYET KOMİSYONU TOPLANDI.	İçişleri bakanı Orhan Eren "anarşi dünyada olduğu gibi ülkemizde de amacına ulaşamayacak" dedi
11.09.1980	TERCÜMAN	CHP GRUBU ROBOT GİBİ OLDU.	Ecevit'i kendi milletvekilleri bile suçluyor. Tahtakılıç: "gel diyorsunuz geliyoruz, git diyorsunuz gidiyoruz diyerek Ecevit'i suçladı.
12.09.1980	TERCÜMAN	SİLAHLI KUVVETLER YÖNETİME EL KOYDU.	Demirel, Ecevit, Erbakan Türk Silahlı Kuvvetleri güvencesine alındı. Türkeş'in en yakın askeri birliğe müracaatı istendi. Liderliğin Orgeneral Evren'in yaptığı hareket olaysız tamamlandı.
13.09.1980	TERCÜMAN	DIŞ DÜNYA : ORDU MECBUR KALDI.	Evren'in açıklaması NATO'da sevinçle karşılandı. Fransız radyosu: Ordu ikaz etmişti.
14.09.1980	TERCÜMAN	SİYASİ PARTİ TABELALARI İNDİRİLDİ.	İ l merkezi ve ilçelerde tabelaların indirilmesinden sonra bina ve lokaller İstanbul sıkıyönetim komutanlığı tarafından koruma altına alındı.
14.09.1980	TERCÜMAN	NAZLI ILICAK:"VE KIYAMET KOPTU"	Dünyanın sonu gelmediyse de demokrasinin sonu geldi. Gazetecilerin yaşamaları yazmaları için hürriyete ihtiyacı vardır. Bu yüzden hareketi öğrenince ah dedik.
15.09.1980	TERCÜMAN	BÜTÜN GREV VE LOKAVTLAR ERTELENDİ.	Tüm işçi hareketleri ve eylemleri sıkıyönetim komutanlığı tarafından yasaklandı
15.09.1980	TERCÜMAN	EVREN NORMAL HAYATA DÖNÜŞ İÇİN ALINAN TEDBİRLERİ AÇIKLAYACAK	Evren MGK toplantısında ekonomik durumu görüşmeye devam etti ve dış politika üzerinde çalıştı
16.09.1980	TERCÜMAN	ONBİNLERCE İŞÇİ DÜN İŞBAŞI YAPTI.	Grevdeki işçilerin işbaşı yapmasını engellemek isteyen militanlar güvenlik kuvvetlerince derhal yakalamp göz altına alındı.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
17.09.1980	TERCÜMAN	EVREN: HAREKAT DEMOKRASİ İÇİNDİR.	Devlet, MGK, Genelkurmay başkanı Org. Evren ilk basın toplantısını yaptı. Açıklamalar: Siyasi parti liderleri gözaltında değil güvence altındadır.
17.09.1980	TERCÜMAN	GÜNERİ CİVAOĞLU: İLK İNTİBA EN İYİ İNTİBA.	Basın toplantısıyla ilgili olarak Civaoglu : "toplantıdan ayrılırken geleceğe çok iyimser bakabileceğimizi umuyordum. Sadece gerektiği kadar görevli vardı. Ortalıkta işgüzarlıkla, gayretkeşlikle dolaşanlar yoktu ve Evren'in konuşması da bu uygar görüntüyü tamamlar nitelikteydi."
18.09.1980	TERCÜMAN	THKP-C LİDERİ ZEKİ YUMURTACI ADAM ÖLDÜRDÜĞÜ MEZARLIKTA VURULDU.	Yumurtacı tatbikata götürüldüğü mezarlıkta ağaçların arasından ateş açan 3 terörist arkadaşı tarafından vuruldu.
19.09.1980	TERCÜMAN	YEMİN ETTİLER.	12 Eylül Cuma günü T.C.'ni korumak ve kollamak amacıyla ülke yönetimine bütünüyle el koyan Milli Güvenlik Konseyi üyeleri TBMM'de düzenlenen bir törenle andı.
20.09.1980	TERCÜMAN	TEK CELSEDE İDAM KARARI.	Soyuvergin İGD'li Polat'ı öldürmek ve yüzbaşı Angın'ı öldürmeye teşebbüs etmek suçundan ölüme mahkum oldu.
21.09.1980	TERCÜMAN	BÜLENT ULUSU BAŞBAKAN OLDU.	Ulus; Deniz Harp Okulu ve Harp Akademisini birincilikle bitirmişti. İngilizce ve İtalyanca'yı çok iyi biliyor.
22.09.1980	TERCÜMAN	HÜKÜMET AÇIKLANDI.	İki başbakan yardımcısından Baykara siyasi işlerden, Özal ekonomik konulardan sorumlu olacak.

12 EYLÜL DÖNEMİ BASIN DİLİ

Türkiye Cumhuriyeti açısından 12 Eylül 1980; yoğun anarşi ve gerginlik ortamından kaynaklanan olaylar nedeniyle askeri bir müdahalenin ortaya çıktığı dönüm noktası olma özelliği gösteren bir tarihtir. Toplumun içinde bulunduğu huzursuzluk ortamı ve çözümsüz kalan problemlere karşı devlet adamlarının tepkisizliği, kaos ortamının genişlemesine neden olmuştur.

Dönemin gazetelerine bakıldığında anarşi ve terör ortamının adeta içinde yer alınmış hissi veren canlılıkta haberler ve manşetler göze çarpmaktadır. Toplum zaten huzursuz eden karmaşa ortamının gazete haberleriyle tüm yurt çapında yayılıyor olması, elbette darbe dönemi buhranını artıran bir etki yaratmıştır.

Ancak 12 Eylül dönemi gazetelerinden Hürriyet, Cumhuriyet ve Tercüman incelendiğinde açıkça görülmektedir ki o dönemden bugüne gazetelerin yayın anlayışında büyük bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılık, günümüz aynı gazetelerinde yer alan haberlere oranla 80'li yıllarda daha çok, varolan olay ya da haberin iletilmesine yönelmiş sadece haber vermeyi amaçlayan tarzda bir gazetecilik anlayışının olmasıdır.

12 Eylül 1980 darbesi sürecinin gazetecilik anlayışına bakıldığında ise genel olarak tüm gazetelerin hakim resmi ideolojinin sözcüsü oldukları, yapılan haberlerden ve manşet olarak sivrilmiş cümlelerin genel eğiliminden anlaşılmaktadır. Darbe öncesi kısmen olmakla birlikte, özellikle müdahale sonrasında hakim ideoloji Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ortaya koyduğu ideoloji olarak gazetelerin genel habercilik anlayışına da doğrudan bir etkide bulunmuştur.

Üç gazetenin müdahale öncesi haberlerine bakıldığında; haberlerin çoğunluğunun şiddet, cinayet, adam öldürme, anarşi, bombalı saldırı, teröristler başlıkları altında yapıldığı görülmektedir. Her birinin eğilimi toplumdaki şiddet olaylarına yönelmek olmakla birlikte özellikle Hürriyet Gazetesi'nin haberlerinde adam öldürme ve bombalı baskın haberlerinin yoğunluğu dikkat çekicidir. Hürriyet Gazetesi için dikkat çekici bir başka sonuç 12 Eylül darbecilerinin bakış açısıyla belirlenen düşman kavramıyla Hürriyet Gazetesinde yer alan çoğunluğu *solcu* teröristlerden oluşan

düşman nitelendirmesinin paralel oluşudur. Cumhuriyet gazetesi manşetlerine bakıldığında ise düşman “faşistler ve dincilerdir.” İki gazete arasında bir karşılaştırma yapılacak olunursa; Hürriyet Gazetesi'nin *şiddet* olaylarına, Cumhuriyet Gazetesi'nin ise *siyasi çekişmelere* yoğunluk verdiğini söylemek gerekir.

Buraya kadar yapılan değerlendirmelerin içine Tercüman Gazetesi de dahil olmakla birlikte, dinci kesime yakınlığıyla bilinen Tercüman Gazetesi'nin, bugün onunla aynı çizgide olan gazetelerle çok benzer bir biçimde, tüm suçlamalarını Danıştay gibi devletin üst düzey kurumlarına yönelik yapıyor olması dikkat çekicidir.

18 ŞUBAT- 10 MART (HÜRRİYET-CUMHURİYET-ZAMAN)**HÜRRİYET GAZETESİ**

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
18.02.1997	HÜRRİYET	İŞİK SÖNDÜRENLERE GÖKÇEK DE KIZDI: EYLEMİN SORUMLULARI 68 KUŞAĞIDIR.	GÖKÇEK: CHP darbe yaptırmak istiyor. Hukuk devletini yaptığı sokak eylemleriyle ortadan kaldırıyor. Eğer böyle bir eylemi biz yapsaydık görürlerdi o zaman nasıl ışık söner. Ama biz kanun dışı eylemlere girişmeyiz. Zaten ışık söndürme eylemi de tutmuyor. Sadece CHP' liler katılıyor.'
18.02.1997	HÜRRİYET	RP'Lİ GÜL: ABD TİPİ LAİKLİK İSTİYORUZ.	Gül ABD gezisi öncesi açıklamasında "Amerikan tipi laiklik insanın ne kıyafetine ne düşüncesine yasaklama getiriyor. Biz de bunu arzu ediyoruz" dedi
18.02.1997	HÜRRİYET	AYDINLIK EYLEMİNDE ÖLÜME TEPKİ.	1 Dakika karanlık kampanyası çerçevesinde yapılan gösteri sonrasında meydana gelen olaylarda polis tarafından tartaklanırken bayılan Celal Cankoru' nun yaşamını yitirmesi büyük tepkiye neden oldu. Aynı olayda ÖDP Antalya İl başkanı Mustafa Şahin kafa travması sebebiyle hastaneye kaldırıldı.
19.02.1997	HÜRRİYET	CANLI YAYINDA YALAN.	Medyayı yalan haber vermekle suçlayan Adalet bakanı Kazan önceki gece Show TV'de milletin gözüne baka baka 3 büyük yalan söyledi. Mum söndü olayıyla ilgili ifadeleriyle ilgili Veziroğlu ve Aslan'ı arayıp onların bir alınganlığı olmadığını söyleyen Kazan Veziroğlu ve Aslan tarafından yalanlandı.
19.02.1997	HÜRRİYET	TÜRKİYE LAİK KALMALI.	Refahiyol hükümetinin kurulmasından sonra Laikliğin altını çizmekten vazgeçen ABD Türkiye'deki son olaylardan sonra tutumunu değiştirdi. Albright NATO toplantısında Laikliğin önemini güçlendirerek tekrarladı.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
20.02.1997	HÜRRİYET	RP ŞİMDİ DE GATA'YA EL ATTI.	RP YAŞ kararları konusunda TSK'yle yaşadığı gerginlik henüz ortadan kalkmadan bu kez de GATA' dan atılan öğrenciler için getirdiği af önerisiyle yeni bir krizin işaretini verdi.
20.02.1997	HÜRRİYET	ORDU'YA BM ÖVGÜSÜ.	BM Genel sekreteri Koffi Annan dün ABD'de temaslarda buluna Genelkurmay 2. başkanı Org. Çevik Bir'e "Türk Silahlı Kuvvetleri Türkiye'de demokrasiyi çok iyi dengelemektedir diyerek destek verdi.
21.02.1997	HÜRRİYET	İRAN KONUSUNDA ORDU- REFAH ÇELİŞKİSİ.	Devlet bakanı Abdullah Gül Türkiye'nin İran'la ticari ilişkilerini geliştirmesinden yana tavır koydu. Genelkurmay 2. başkanı Çevik Bir ise İran'ın topraklarında PKK'yi desteklediğini ve Türkiye'ye fundamentalizm ihraç ettiğini belirtti.
22.02.1997	HÜRRİYET	DİNCİ KADRO MUHTIRASI.	Sincan'daki Kudüs gecesinden 4 gün sonra İçişleri Bakanlığına bir yazı gönderen Demirel, belediyelerdeki kökten dinci kadrolaşmanın derhal incelenmesini istedi.
23.02.1997	HÜRRİYET	AYDINLIK EYLEMİNE PKK BENZETMESİ.	Erbakan, son günlerde tırmanışa geçen toplumsal muhalefetin dış kaynaklı olduğunu öne sürdü. Daha önce bu konuda "fesat, haset, parazit" değerlendirmeleri yapan Erbakan eleştiri dozunu artırarak muhalif eylemler konusunda 'iç bağlantılı dış mihrakların PKK tahriki benzeri çalışmaları nitelemesini yaptı.
24.02.1997	HÜRRİYET	SOKAKTA HİDDET VAR.	Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel; "sokakta, bu hükümet olmasın, kim olursa olsun deniyorsa, darbe tartışılıyorsa bu bir hiddetin eseridir"dedi.
25.02.1997	HÜRRİYET	ŞAŞIRTAN TEPKİ.	Adalet Bakanı Şevket Kazan dün kabul ettiği 15 derneğin temsilcilerini,orduyu eleştirdikleri için makamından kovdu.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
26.02.1997	HÜRRİYET	RAHAT BATMASIN	Laikliği ve demokrasiyi asıl kendilerinin savunduğunu söyleyen Erbakan gerici akımlara karşı sürdürülen muhalefeti bölücülükle suçladı. "oturun oturduğunuz yerde size rahat batmasın. Laiklik davranış biçimidir. Bunun için dinin yerine laiklik konulamaz" dedi.
26.02.1997	HÜRRİYET	ÜNİVERSİTEDE ARBEDE.	İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesinde bir süredir baş gösteren gerginlik dün karşıt görüşlerin tartışmasıyla tırmandı. Kavga sırasında 19 öğrenci yaralandı, çok sayıda öğrenci göz altına alındı.
27.02.1997	HÜRRİYET	ERBAKAN'A MEKTUP.	Cumhurbaşkanı Demirel Erbakan'a bir mektup yazarak rejim konusundaki endişelerini dile getirdi. "laik demokratik cumhuriyet hedeflerinden saptığımız yolunda yaygın kanılar var" diyen Demirel, mektubun bir kopyasını da Orgeneral Hakkı Karadayı'ya yolladı
27.02.1997	HÜRRİYET	SESLERİ KESMEYE ÇALIŞIRSANIZ VAHŞET GÖRÜRSÜNÜZ.	Tayyip Erdoğan: 27 Mart 1994 yerel seçimleri öncesi "Biz sessiz yığınların sesi, kimsesizlerin kimi olarak geleceğiz ,demiştik. O şekilde geldik. Bu ülkede sesi kısılmak istenenler var. Eğer sesler dayatma mantığıyla kesilmeye çalışılırsa, bazı yabancı ülkelerde gördüğümüz vahşet Türkiye'de de görülebilir" dedi
27.02.1997	HÜRRİYET	SENDİKACILAR ENDİŞELİ.	RP'nin laiklik karşıtı çıkışlarından rahatsız olan sendika temsilcileri Demirel ve yardımcısı Çiller'i ziyaret ederek sıkıntılarını dile getirdi. Sendikacılar Çiller'e RP'ye tavır koy yoksa darbe olur uyarısında bulundu.
28.02.1997	HÜRRİYET	KRİTİK MGK BUGÜN.	Milli güvenlik kurulu en kritik toplantısını bugün yapıyor. Kurul üyesi kuvvet komutanlarının tümü, laiklik konusunda konuşmak için söz istedi.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
28.02.1997	HÜRRİYET	İŞTE MEKTUP. DEMİREL'İN ERBAKAN'A YAZDIĞI MEKTUP ANKARA'DA BOMBA GİBİ PATLADI. HÜRRİYET DÜN MEKTUBU ELE GEÇİRDİ.	Mektuptan : Devletin nitelikleri ve devletin temel yapısına yönelmiş tehdit ve tehlikeler toplumda ve devletin kurumlarında rahatsızlık yaratmaktadır. Köktenci cereyanlara karşı fevkalade hassasiyet vardır. Dikkatinize sunuyorum: laik düzeni korumak için kanunlar aynen uygulanmalıdır.
28.02.1997	HÜRRİYET	TARİHİ MGK TOPLANTISI .	RP ile ordu ve sivil toplum arasındaki yüksek tansiyon bugünkü MGK toplantısına tarihi bir nitelik kazandı. Genelkurmay başkanı ve Kuvvet Komutanlarının tümü alışılmışın dışında laiklik üzerine birer konuşma yapacak. İrtica ve pompalı tüfek mevzusu masaya yatırılacak.
01.03.1997	HÜRRİYET	REKOR MGK'DE TARİHİ KARAR: NE DARBE, NE ŞERİAT.	Cumhuriyet tarihinin en kritik MGK toplantısından "Atatürk ilke ve devrimlerinden ödün verilemez kararı çıktı. RP'nin laiklik karşıtı uygulamaları sert bir dille eleştirilip endişeler dile getirildi.
02.03.1997	HÜRRİYET	YILMAZ: KARAR HÜKÜMET İÇİN SUÇ DUYURUSUDUR	Yılmaz: "Ortada eylem vardır. Buna kalkışanlar ve göz yumanlar vardır. MGK hükümetin faili olduğu suçları tespit etmiştir. En önemli sözcük yaptırımdır ve talihsiz bir ifadedir."
02.03.1997	HÜRRİYET	MGK DÜNYA BASININDA: ASKERLER KULAK ÇEKTİ.	Tarihi MGK toplantısı dünya basınında da yankılandı. Komutanların laikliğe ilişkin uyarılarına geniş yer veren dünya basınında "askerler başbakan Erbakan'ın kulağını iyice çekti. Refah-yol hükümetine son uyarı "yorumları yapıldı.
02.03.1997	HÜRRİYET	ASKERİN 20 ŞARTI.	Erbakan; MGK toplantısından çıkan 20 maddelik listeyi sert bularak yumuşatmak istedi.
03.03.1997	HÜRRİYET	HOCA DİRENİYOR.	Erbakan'ın 20 maddeden oluşan listenin bazılarının yumuşatılması istemli ısrarı devam ediyor.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
04.03.1997	HÜRRİYET	YA UY YA DA ÇEKİL.	DSP Lideri Ecevit ve CHP Lideri Baykal dün başbakan Erbakan'a ya laik devleti içinize sindirin ya da çekilin dedi.
04.03.1997	HÜRRİYET	ERBAKA: "MGK YASA DAYATAMAZ"	Erbakan dün MGK'ye karşı sertleşerek "yasaları TBMM yapar; MGK şu yasaları yapın şeklinde ne meclise ne hükumete dayatmada bulunamaz" dedi.
04.03.1997	HÜRRİYET	HÜKUMETİ BOZALIM.	DYP'li milletvekilleri ülkenin çok daha kötü şartlara sürüklenmesinden çekindiklerini belirttiler.
05.03.1997	HÜRRİYET	6 MİLYON İMZA	30milyonluk kitleyi temsil eden 6 milyon üyeli; Türkiye'nin en büyük 3 esnaf ve işçi konfederasyonu MGK kararlarına tam destek verdi.
06.03.1997	HÜRRİYET	ORDU GÖREVİNİ YAPIYOR.	Anayasa Mahkemesi başkanı Yekta Güngör Özden İstanbul üniversitesinin "hukuk devleti günü" töreninde yaptığı konuşmada "silahlı kuvvetler olağan görev sınırları içinde" diyerek MGK bildirisinin yerindeliğini anlattı.
07.03.1997	HÜRRİYET	YENİ KRİZ KAPIDA.	Hükümetin örneğine rastlanmamış bir kararla MGK kararlarını TBMM'ye taşıma girişimi yeni bir krizin sinyalini verdi.
08.03.1997	HÜRRİYET	SOLCU İRTİCA VAR.	Erbakan: Sadece İslami açıdan irtica yoktur. Solculuk devrimcilik irticası da vardır. Kadına kıyafet zorlamasında bulunmak devrim irticacılığıdır. Dindarlarla savaşılmaz. Bunu geçmişte CHP, Hitler, Stalin denedi, çarpıldılar. Sosyal gelişimi önleyemezsiniz.
08.03.1997	HÜRRİYET	KARARLARI UYGULAYIN.	MGK'nın anayasal bir kuruluş olduğunu hatırlatan Demirel bu kurulda alınan kararlara uyulmaması halinde devletin yürümeyeceğini, uygulamayanların da sorumluluk altında olacağını söyledi

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
08.03.1997	HÜRRİYET	ERBAKAN'A GÖRE KARADAYI BASINA ŞAKA YAPMIŞ.	Erbakan, Karadayı'nın "Türk basınıyla iftihar ediyorum" sözlerinin şaka olduğunu ve bu sözlerin taşlama amaçlı söylendiğini iddia etti. Erbakan ayrıca basının Ordu'ya atfederek bir sürü yalan ortaya attığını savundu.
09.03.1997	HÜRRİYET	EĞİTİME MGK İLKEKERİ.	Erbakan'ın imzaladığı MGK'nın 18 kararlarından eğitimle ilgili üç maddesinde MEB'in durumu eleştirilerek "yetkileri etkisiz hale getirilmiştir deniliyor." Kuran kurslarının denetlenmesi, 8 yıllık temel eğitim ve Tevhid-i Tedrisat kanununun uygulanması başlıkları altında toplanan bu maddelerde açıkça İmam Hatip liselerinden bahsedilmiyor. Ancak dünyanın hiçbir demokrasisi kendi rejimine düşman yetiştiren bir sistemi uygulamaz" sözleri dikkat çekiciydi.
10.03.1997	HÜRRİYET	ASKERİ KIZDIRAN SİYASETÇİ ŞİİRİ.	RP'li TBMM başkan vekili Yasin Hatipoğlu'nun Türk ordusunun iki üst komutanını ağır dille eleştiren şiir yazması, ordu ve RP tartışmasını yeniden alevlendirirken ordu hükümet ilişkilerini de gerginleştirdi.

CUMHURİYET GAZETESİ

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
18.02.1997	CUMHURİYET	ŞERİATÇI BASINA TAZMİNAT DAVASI	Şeriata karşı kadın yürüyüşünü düzenleyen kuruluşlar eyleme karşı kışkırtıcı yayında bulunan kışkırtıcı gazeteler hakkında dava açma kararı aldı.
18.02.1997	CUMHURİYET	ADALETE DEĞİL SİLAHLARA GÜVEN VAR	Eski Adalet Bakanı Ali Yılmaz: "Güvenlik güçleri kişilerin canını, malını, namusunu korumada zafiyet gösteriyor. Polise ve adalete güven azaldıkça silahlanma artıyor." dedi

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
19.02.1997	CUMHURİYET	ATATÜRK BÜSTÜNE BOYALI SALDIRI.	Yozgat'ın Sarıkaya ilçesinde Belediye parkında bulunan Atatürk büstüne kimliği belirsiz kişiler tarafından boyalı saldırı yapıldı.
20.02.1997	CUMHURİYET	DGM'YE SİYASİ BASKI VAR.	TBMM Susurluk araştırma komisyonu üyelerinden ANAP'lı Yaşar Topçu "İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesine siyasetin tepelerinden baskı var" dedi.
21.02.1997	CUMHURİYET	REFAH-YOL TARTIŞILIYOR.	DYP Genel Başkanı, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Tansu Çiller'in RP desteğiyle yüce divandan kurtulmasından sonra "Refah-Yol devam edecek mi" bitecek mi tartışmaları alevlendi.
22.02.1997	CUMHURİYET	ŞERİATÇILAR AVUKATLARA SALDIRDI.	Sivas katliamı davasında sanıklar yine olay çıkardı. Önceki oturumda ölenlerin yakınlarına küfreden sanıklar, dünkü oturumda da şeriatçı basının ağzıyla müdahil avukatlara küfretti.
23.02.1997	CUMHURİYET	ERBAKAN ŞERİATI SAVUNDU.	Başbakan Necmetin Erbakan şeriatın İslami kurallar bütünü olduğunu söylerken Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit'in de kendileriyle aynı görüşte olduğunu savunurken " üç beş gazetenin yazdıkları ya da bir kısım azınlığın yaptıkları, tepkileri toplumu bağlamaz" dedi.
23.02.1997	CUMHURİYET	ÜNİVERSİTEDE ÖĞRENCİ OLAYLARI. SALDIRI ÜLKÜCÜ DESTEKLİ.	İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesinde yaşanan olaylardan öğrenciler ülkücüleri sorumlu tuttu."ülküçüler ve polisler okulda terör estiriyor. Biz kitaplarımızı sokmakta zorlanırken onlar balta , sopa ve tabancayla içeri girebiliyor." dediler.
24.02.1997	CUMHURİYET	ABD REFAH'A DESTEK VERMEDİ.	Refah-yol'un Türk Amerikan ilişkilerini yumuşatmak, örtülü silah ambargosunu sona erdirmek ve hükumete destek sağlamak amaçlı Washington çıkarması sonuç alamadan noktalandı.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
25.02.1997	CUMHURİYET	ÇEVİK BİR'E DESTEK	Genelkurmay ikinci başkanı Org. Çevik Bir'in "Atatürk devrimler, laiklik ve demokrasi konusunda ödün vermeyecekleri" yönündeki uyarısını Refah-Yol'un küçük ortağı DYP destekledi. Yeniden Doğuş Partisi lideri Hasan Celal Güzel ise bir'in açıklamalarına sert tepki göstererek Türkiye'de son aylarda demokratik rejimin yerini militarist antidemokratik rejimin aldığını belirtti.
26.02.1997	CUMHURİYET	ERBAKAN TEHDİT EDİYOR.	RP lideri partisinin grup toplantısında konuştu. Laik cumhuriyet isteyenleri din düşmanlığı yapmakla suçlayan Erbakan: "Din düşmanları bir tarafta inanca saygı duyanlar bir tarafta. Oturun oturduğunuz yerde rahatlık batmasın, laiklik elinizde kalır." dedi.
27.02.1997	CUMHURİYET	FAŞİST SALDIRIYA PROTESTO.	İstanbul Üniversitesinde 23 kişinin yaralandığı saldırının ardından faşist saldırıları kınamak için İletişim fakültesi önünde toplanan 2bin öğrenci slogan ve pankartlarla merkez kampüse doğru yürüyüşe geçti.
27.02.1997	CUMHURİYET	POLİS SALDIRGANLARA GÖZ YUMUYOR.	Demokratik kitle örgütleri ve siyasal partiler polisin olay sırasındaki tavrına tepki gösterdi. İstanbul üniversitesindeki sol görüşlü öğrencilere yönelik satırlı, sopalı faşist saldırıya tekiler sürüyor.
27.02.1997	CUMHURİYET	DARBEME ÖNLEM ÇAĞRISI.	Mesut Yılmaz rejimin uçurumun kenarında olduğunu belirtti. Yaptığı konuşmada parlamento kulislerinde dile getirilen 'darbe' imalarını güçlü bir olasılık olarak seslendirdi. Siyasi tıkanıklık ve rejimin tehlikede olduğunu ve bunun sorumlusunun da Refah-Yol iktidarı olduğunu söyledi.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
27.02.1997	CUMHURİYET	KURAN KURSUNDA ÖĞRENCİLERE TECAVÜZ İDDİASI.	Diyanet işlerine bağlı Sinop Pervane kuran kursunda erkek öğrenciler arasında yaşanan cinsel ilişkinin ortaya çıkması sonucunda arkadaşlarına tecavüz ettikleri öne sürülen iki öğrenci tutuklandı.
28.02.1997	CUMHURİYET.	ŞERİATÇILAR YİNE OLAY ÇIKARDI.	İBDA/C davasının dünkü duruşmasında sanıklar mahkeme heyetine ve gazetecilere saldırdı. Kararın okunması sırasında "Allahsızlar, hepinizi geberteceğiz" diye bağırarak mahkeme heyeti ve basın mensuplarına saldıran sanıklar jandarma ve polisler tarafından engellendi.
28.02.1997	CUMHURİYET.	ŞERİATIN PANZEHİRİ ÖRGÜTLENME.	DİSK genel başkanı Budak merkez sağ ve sol partilerin siyasi partiler yasasını, seçim yasasını demokratikleştirip üzerinde anlaşabilecekleri bir seçim tarihi belirlemeleri gerektiğini söyledi.
01.03.1997	CUMHURİYET.	MUHTIRA GİBİ TAVSİYE.	Cumhurbaşkanı ve kurulun asker üyelerini devletteki şeriatçı kadrolaşma ve girişimlerden rahatsızlık duydukları Başbakanlıkta cuma namazı kıldıktan sonra MGK'ye giden Erbakan'ın Türkiyede faşist laik düzen var diyerek özetlediği yaklaşımlarına tepki gösterdikleri bildirildi.
01.03.1997	CUMHURİYET.	ÜNİVERSİTEDEN DEMOKRASİ UYARISI. ÜNİVERSİTELER TEPKİLİ.	Öğretim üyeleri laiklik, demokrasi ve özerklik için 3 Mart'ta Anıtkabirde buluşacak. Öğretim elemanları laik ve demokratik Türkiye'nin ödünsüz savunucuları olarak demokratikleşme yolunda atılacak her adımın yanında olacaklarını açıkladılar.
01.03.1997	CUMHURİYET.	HÜKUMETTE SÜRTÜŞME BAŞLADI.	Sanayi bakanı Erez RP'lilere çıktı. Orman bakanı Dağlı köşkün uyarılarını destekledi.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
02.03.1997	CUMHURİYET	ERBAKA'IN MGK TAKIYYESİ.	RP'lilere göre bildiriyle bölücülük faaliyetlerine son verilmek isteniyor. "toplantıda tam bir görüş birliği vardı,bildiri mükemmel" diyen Erbakan MGK toplantısında Laik-Anti-laik ayrımıyla yapılan bölücülük faaliyetlerine son verilmesi gerektiği üzerinde durulduğunu" söyledi.
03.03.1997	CUMHURİYET	ŞERİATÇI EĞİTİM DORUKTA.	MGK uyarısına kadar gelinen süreçte kökten dinci eğitim Cumhuriyet tarihinin rekoruna ulaştı. Resmi kuran kursu sayısı 3bin 600 şubesiyle birlikte 8bin 50'ye ulaşırken bu kurslarda öğrenim gören öğrenci sayısının 2milyona ulaştığı belirtiliyor. Kuran kurslarının zorunlu eğitim kapsamına alınması için kökten dinci çevrelerce büyük baskı kuruldu.
04.03.1997	CUMHURİYET	ERBAKAN MGK'YE MEYDAN OKUDU.	İstifa etmem diyen başbakan MGK'nin hükumete Hiçbir konuda dayatmada bulunamayacağını belirterek darbe söylemlerinin gündemden düştüğünü söyledi.
05.03.1997	CUMHURİYET	MGK ANAYASA'YI ZORLUYOR.	ANAP genel başkanı Mesut Yılmaz bildirinin tam anlamıyla bir muhtıra olduğunu söyledi. Yılmaz "MGK'nin anayasada tarifi bellidir. Kendilerini Bakanlar Kuruluna eşit göremezler" dedi.
05.03.1997	CUMHURİYET	HÜKUMET DAYAK YEDİ.	Deniz Baykal partisinin grup toplantısında "hükümet kendi dışında bir siyasal yönlendirmeyi kabul etmek durumunda kaldı. Ortada darbeyi yenmiş bir hükümet vardır. Bu hükümet tokat yemiş kaymakam gibi tokat yiyen kaymakam bulunduğu yerde kaymakamlık yapamaz" dedi.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
05.03.1997	CUMHURİYET	ŞERİAT PROPAGANDASI CEZASIZ.	DGM savcısı Yüksel yasal boşluk nedeniyle rejim karşıtı konuşmaların arttığını söyledi. Yüksel: "şeriatçılara karşı elimizde şu anda 312/2. madde var onu da almaya çalışıyorlar. Alırlarsa silahlı çete haline gelmeyen dinci örgütler hakkında soruşturma yapamayacağız" dedi.
06.03.1997	CUMHURİYET	ŞERİAT İRTİCADIR.	Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden TSK'nin görev sınırlarını aşmadığını söyledi. Şeriatı getirmeye yönelik çalışmalar irticai faaliyetlerdir. Bu yüzden TSK tam olarak görev alanının içindedir.
07.03.1997	CUMHURİYET	İKİYÜZLÜ SİYASET.	Seçimlerden önce "RP'ye karşı laikliğin güvencesi benim" diyen Çiller soruşturmalardan sonra kurtulabilmek için RP ile koalisyon yapmaktan çekinmedi.
07.03.1997	CUMHURİYET	REFAH-YOL MECLİSİ KULLANIYOR.	MGK kararlarının TBMM'de görüşmeye sunulması tartışmaları üzerine CHP lideri Baykal hükümetin tutumunun anayasal laubalilik olduğunu vurgulayarak "Hükümet Meclisin arkasına saklanmasın" dedi.
08.03.1997	CUMHURİYET	HÜKÜMET YOKUŞA SÜRÜYOR.	RP MGK kararlarının tamamını değil istediklerimizi uygulayacağız mesajı vererek savunma yapmaya başladı.
09.03.1997	CUMHURİYET	RP DYP'Yİ DE UYARDI.	RP iktidar ortağını "uygun bulunmayan MGK kararları dikkate alınmaz" diyerek uyardı.
09.03.1997	CUMHURİYET	ORDU ELEŞTİRİLERDEN RAHATSIZ.	MGK Kararlarından sonra ordu ve TSK'nın hedef haline getirilmesi üzerine Genelkurmay sert bir açıklama yaptı. "Çağdaş uygarlık yolunda yürümeye kimse mani olamaz."
10.03.1997	CUMHURİYET	ORDU'YU ZORLAMAYIN.	Cumhurbaşkanı Demirel orduya yapılan eleştirilere sert tepki göstererek : " TSK'yi kendini savunma mecburiyetinde bırakmayın" dedi.

ZAMAN GAZETESİ

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
18.02.1997	ZAMAN	ALEVİLER'DEN KAZAN'A DESTEK.	Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık eylemine yönelik olarak 'mumsöndü' oynuyorlar ifadesi hakkında tepki toplayan Kazan'a Tunceli,Sivas, Hatay'dan gelen bir grup destek çıktı. Alevi oylarıyla iktidara gelenlerin bu durumu siyasete malzeme etmeye çalıştıkları vurgulandı.
18.02.1997	ZAMAN	TÜRKİYE SON KOZLARINI OYNUYOR.	Türkiye AB'nin 1197 sonuna kadar açıklayacağı 2010 yılı na kadarki genişleme listesinde yer almak için tüm kozlarını oynuyor.
19.02.1997	ZAMAN	YÜCE DİVAN YOK.	Meclis eski başbakan ve eski Enerji bakanı Altınır'in Yüce Divan'a gönderilmesine gerek olmadığına karar verdi. Bugünkü oylamalarda da Çiller ve Yılmaz'ın aklanmasına kesin gözüyle bakılıyor.
19.02.1997	ZAMAN	DİYANET SÖZ HAKKI İSTİYOR.	Diyanet işleri başkanı Yılmaz toplumdaki belirsizliklerin bilgisizlikten kaynaklandığını belirterek bir TV kanalı istedi.
20.02.1997	ZAMAN	MESUT YILMAZ: İSLAMA SAYGI DUYULUR	Liderler gündemde yer alan konuları değerlendirdi. "M. Yılmaz: Laiklik dine baskı aracı değildir. Çiller :Laiklik siyasete alet edilmesin."
20.02.1997	ZAMAN	YASADIŞI ÖRGÜTLERİN YENİ PLANI KARARTMA EYLEMİ.	Temiz toplum ve sürekli aydınlık için bir dakika karanlık eylemlerini provake etmek isteyen yasa dışı sol örgütlerle bölücü örgüt PKK'nin cezaevi temsilcisi tarafından dışardaki militanlara gönderilen eylem planı ele geçirildi.
21.02.1997	ZAMAN	EYLEMİN TADI KAÇTI	Susurluk'un aydınlatılması için başlatılan 1dk. Aydınlık eylemi amacından sapıyor. Halkın demokratik tepkisi illegal gövde gösterilerine paravan yapılmak isteniyor.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
21.02.1997	ZAMAN	BBP ORTAKLIĞA SICAK	RP ve DYP tarafından özel sohbetlerde ortaklık teklifi geldiğini belirten Yazıcıoğlu: "teklif gelirse masaya otururuz" dedi.
22.02.1997	ZAMAN	DEMİREL: DARBE NEYİ HALLEDECEK?	Darbenin telaffuzun bile tasvip etmeyen Demirel "darbe neyi halledecek, hür ve serbest olmaya alışacaksınız" dedi.
22.02.1997	ZAMAN	YILMAZ BASKIYA GÜVENİYOR.	Mesut Yılmaz'ın danışmanı İğdır milletvekili Adil Aşırım hükümetin meclis dışı güçlerin baskısıyla demokratik yollardan yıkılacağını savundu.
23.02.1997	ZAMAN	DEMOKRASİ İSLAMLA BAĞDAŞIR.	ANAP Lideri Mesut Yılmaz İslamiyetin hem demokrasi hem de çağdaşlaşmayla bağdaştığını kaydederek son günlerde yaşanan kavganın tarafı olmayacaklarını açıkladı.
24.02.1997	ZAMAN	REFAHYOL'DA GÜÇ BİRLİĞİ.	Kapusuz: Yılmaz yıkımcı. Akşener: ANAP'ın milliyetçiliği gitti solu kaldı.
25.02.1997	ZAMAN	YILMAZ: TANKI GÖEMEYECEK KADAR KÖRLER.	ANAP lideri rejimin tehlikede olduğunu söyledi. "Sorunların çözümü meclis dışında bazı kurumlarda aranıyorsa rejim tehlikededir. Askeri darbe ise çare değil"
26.02.1997	ZAMAN	ÜNİVERSİTEDE YİNE GERGİNLİK.	İstanbul Üniversitesi hukuk,edebiyat,siyasal bilimler ve edebiyat fakültelerinde karşıt gruplar arasında arbede yaşandı. Polis olayların büyümesine engel oldu.
26.02.1997	ZAMAN	SOL GENSORU REDDEDİLDİ.	DSP ve CHP tarafından hükümet hakkında verilen gensoru reddedildi.
27.02.1997	ZAMAN	ŞİMDİ DE MGK GERGİNLİĞİ.	Yarın yapılacak MGK toplantısının hükümetin sonunu belirleyeceği yönündeki tartışmalar ve darbe senaryoları kafa karışıklığına sebep oldu. Siyasiler spekülasyonların adı geçen tüm kurumları yıpratacağı uyarısını yaptı.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
27.02.1997	ZAMAN	PROVAKATÖRLER İŞ BAŞINDA.	İstanbul Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde meydana gelen olaylardan sonra dün de değişik üniversitelerden toplanan sol görüşlü öğrenciler üniversite kampüsünde gösteri yaptılar.
28.02.1997	ZAMAN	GÖZLER MGK'DE.	Uzun zamandır beklenen toplantı bugün yapılıyor. RP: laikliğe karşı değiliz.
28.02.1997	ZAMAN	CHP'DEN DARBE YAKLAŞIMI	CHP Genel başkan yardımcısı Ali Topuz MGK toplantısında Erbakan'ın askerlerden zılgıt yiyeceğini öne sürdü. "rejim sorunu normal yollardan tedavi edilmezse birileri gelip Çiller ve Erbakan'ı operasyona tabi tutacak.
01.03.1997	ZAMAN	MGK TOPLANTISI 9 SAAT SÜRDÜ.	Üst düzey askerlerin de katıldığı dünkü MGK toplantısı 9 saat sürdü. Toplantıda laiklik vurgusu yapıldı.
02.03.1997	ZAMAN	MGK'DE SİVİL ASKER UZLAŞMASI.	DYP'liler önceki gün tarihinin en uzun güncel toplantısını yapan MGK'nin iktidar ortakları ile askeri uzlaştırdığı kanaatindeler. MGK'nin anayasal çerçevede Refah-Yol hükümetinin değerlendirmesini yaptığını kaydeden DYP'li yöneticiler askerin RP'yi sert bir dille uyardığını öne sürüyorlar.
02.03.1997	ZAMAN	ERBAKAN'DAN PARTİSİNE KESİN TALİMAT:" SUNİ GERGİNLİKLER ORTADAN KALDIRILACAK TANSİYON DÜŞÜRÜLECEKTİR."	MGK toplantısında kurul üyelerinin bütün konularda tam mutabakata vardıklarını söyleyen Erbakan gerekenin yapılacağını, muhalefet partileriyle işbirliğine gidileceğini açıkladı.
03.03.1997	ZAMAN	BASIN YİNE ABARTIYOR.	MGK'nin çalışmalarıyla ilgili basında çıkan haberlerin doğru olmadığını savunan RP lideri, RP'nin Türkiye'deki demokrasi, huzur ve barışın teminatı olduğuna dikkati çekti.Erbakan: "MGK'nin bu olağan çalışmasından özel bir takım maksatlar çıkarmak isteyenlerin umutları boşa çıkmıştır." görüşünü savundu.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
04.05.1997	ZAMAN	HER HÜKUMETE TAVSİYE VERİLİR.	Refah-Yol hükümetine verilen tavsiyelerin ilk olmadığı yeni kurulan her hükümete MGK Siyaseti Belgesi yoluyla benzeri 'tavsiyelerin veya 'ayarların' yapıldığı bildirildi
05.03.1997	ZAMAN	ÇİLLER'DEN İLGİNÇ MESAJ	Hükümete devam mesajını tekrarlayan Çiller "Bizans oyunlarına gelmeyiz" diye konuştu. DYP'li milletvekilleri de 'üç-beş kişi istiyor diye hükümet düşmez" görüşünde.
06.03.1997	ZAMAN	ÇİLLER: BAŞKOMUTAN MECLİSTİR.	MGK kararların meclis gündemine getirileceğini belirten Çiller: "Meclis demokrasinin sahibidir. Bütün konuların ve sorunların çözüm yeridir. Meclis Başkomutandır." dedi.
06.03.1997	ZAMAN	MUHTIRA GİBİ	ANAP grubu ve MKYK üyelerinin 6 saat süren toplantısında; MGK'nın 28 Şubatta yaptığı toplantısından çıkan sonuç "Muhtıra" olarak değerlendirildi.
07.03.1997	ZAMAN	ÖZAL, DEMİREL'İ SUÇLADI.	MGK Kararların Y. Bozkurt Özal krizin sebebi olarak Demirel'i gösterdi. Özal; askerlerin Demirel'in oyununa geldiğini iddia ederek MGK kararlarının zorla imzalatılmasıyla dünya kamuoyunda Türkiye'nin küçük düşürüldüğünü savundu.

TARİH	GAZETE ADI	BAŞLIK	ÖZET
08.03.1997	ZAMAN	ERBAKAN: DEMOKRATLAR GÖREV BAŞINDA.	Emir değil: hükümet MGK kararlarını emir telakki etmez. kararların demokrasiye aykırı olmayanlarını uygulayacağız. Muhtıra yok: Kararlar Bakanlar Kurulunda görüşülecek. Muhtıra yok darbe yok. Asker sivile tabidir.
09.03.1997	ZAMAN	ŞAHİN ALİ ŞEN: SENDİKACILARA ŞAHİN ALİ ŞEN: SENDİKACILARA DEMOKRASİ ELEŞTİRİSİ.	İşçi sendikaları ve konfederasyonlar derneği demokrasi sınavında sınıfta kaldı. son bir ay içindeki söylemleriyle darbe yanlısı bir tutum izlediler. Söz konusu sendikacılar sık sık askeri yetkililerle bir araya gelmekten ve askeri darbeye zemin hazırlayacak beyanatlar vermekten çekinmediler.
10.03.1997	ZAMAN	RP'YE VURMA REÇETESİ.	ANAP Lideri Yılmaz ve parti yöneticilerine RP ile nasıl mücadele edilmesi gerektiğini öngören rapor sunuldu. Raporda RP' nin kendisini merkez sağın varisi olarak görmek istediği savunulurken, RP' nin tarikatların desteğini alma girişiminin önlenmesi istendi.
10.03.1997	ZAMAN	HÜKÜMET DİMDİK AYAKTA.	Devlet bakanı Lütfü Esengün: "son olaylar ülkede kimsenin kafasını karıştırmamasın" deyip medyaya da çatarak "ülkede son günlerde bir takım huzursuzluklar oluşturulmak isteniyor, kafanız karışmasın, hükümet uyum içindedir, medyaya itibar etmeyin" dedi.

28 ŞUBAT DÖNEMİ BASIN DİLİ

28 Şubat dönemi gazete haberlerinin en belirgin özelliği; parti liderleri, siyaset adamları, iktidar partisi ve muhalefet partisi arasındaki neredeyse tüm diyalogların, sanki gazeteler aracılığıyla gerçekleştiriliyormuş gibi görünmesidir. 90'lı yıllar, Türkiye'de medyanın gerçekten de etkin bir biçimde söz sahibi olduğu ve gücünü artırdığı bir dönemdir. Öyle ki medya artık yasama, yürütme ve yargıya ek olarak bir *dördüncü güç* olarak anılmaya başlamıştır.

Medyanın zaman içinde kazandığı bu güç, 28 Şubat Post-Modern Darbesi sürecinde de kendisini oldukça açık bir biçimde ortaya koymaktadır. 28 Şubat'ın ortaya çıkmasına neden olan iktidardaki partinin İslami unsurları ön plana çıkaran icraatları ve iktidar partisi mensuplarının örneğin “Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık” eylemine yönelik tavırları ya da açıklamaları, basın tarafından ciddi biçimde üzerine gidilmek suretiyle gündemin en önemli maddelerinden birini oluşturmayı başarmıştır. Ayrıca gazetelerin manşetlerine bakıldığında siyasetle ilgili haberlerin daha çok İslami ya da dinci kesimi konu alan başlıklardan oluştuğu görülmektedir.

Bu dönemde basının kullandığı dilin 12 Eylül'dekinden farklı bir noktası vardır. 12 Eylül darbesi sürecinde resmi ideolojiyi destekleyen ve teyit eden gazetelerin yerini 28 Şubat sürecinde; egemen söylemi destekleyen değil, yönlendiren bir gazetecilik anlayışı almıştır.

Yaşanan süreçte kamuoyunun gündeme yönelik fikir sahibi olması konusunda en güçlü konumda olan Hürriyet Gazetesi diğer gazetelere oranla örneğin “Ordu'ya BM'ler Övgüsü” başlıklı haberlerle daha ordu yanlısı bir tutum izlemiştir. Medyanın elde ettiği gücün arttığı ve siyaset gündeminin neredeyse medya aracılığıyla belirlendiği bir ortamda Hürriyet Gazetesi'nin işlevi diğerlerine oranla daha belirgindir. Cumhuriyet Gazetesi ise belirlenen gündeme paralel olarak, dinci harekete yönelik öteden beri süren muhalif tutumunu sergilemiştir. Zaman Gazetesi ise 28 Şubat dönemini ortaya çıkaran gerginliklerle haber yapmak yerine, iktidar partisinin sözcüsü ve savunucusu olma görevini üstlenmiş, 28 Şubat'taki MGK toplantısından sonra da Başbakan Erbakan'ın demeçlerine benzeyen “aslında ordu ve hükümet arasında bir gerginlik olmadığı” yönündeki haberlere yoğunluk vermiştir. Örneğin 28 Şubat MGK toplantısının hemen ardından diğer gazetelerin darbe söylemlerini artırdığı haberlerine rağmen Zaman Gazetesi, 2 Mart 1997 tarihli bir başlığını “MGK'de Sivil Asker Uzlaşması” olarak atmıştır. Buna karşın benzer tarihlerde diğer gazeteler, başbakan Erbakan'ı

kastederek “Hoca Direniyor” türünden bir üslupla, sonuçları sonradan ortaya çıkacak bir dönemin yaklaşmakta olduğunu sezdirmektedir.

28 Şubat sürecinde gazetelerin tutumuna genel olarak baktığımızda MGK toplantısına neden olan gerginliğin varlığını kabul eden ve üzerine giden ve dolayısıyla müdahaleyi bilerek ya da bilmeyerek destekleyen bir görünüm sergilemektedir.

DARBECİLERİN DİLİ VE BASIN DİLİ KARŞILAŞTIRMASI

12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi'nde okunan ve 28 Şubat'ta basın yoluyla öğrenilen bildirilerle bu iki döneme ilişkin gazete haberleri karşılaştırıldığında hem darbecilerin kullandığı hem de basının kullandığı dilin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan ilk sonuç; hem darbecilerin hem de basının belli dönemlerde toplumu tehdit eden bir düşmanın varlığını kabul edip, ona karşı dozu belli zamanlarda ve kimi olaylara göre değişebilen saldırgan bir dil ve söylem geliştirdiğidir.

Bunun dışında 12 Eylül Darbecilerinin diliyle o dönem basınının dili arasında tam bir paralellik olmasına karşın 28 Şubat sürecine gelindiğinde, bu durumun yerini, basın ve darbecilerin çoğunlukla aynı noktalarda hassasiyet göstermeleri dışında, basının bazı konuları daha ön plana çıkarmak suretiyle yönlendirici bir rol üstlendiği bir duruma bıraktığı görülmektedir.

Ancak gözden kaçırılmaması gereken nokta; 12 Eylül'den 28 Şubat'a kadar geçen süre içinde hem darbecilerin hem de basının söylemlerinde çoğunlukla bir paralellik olmasına karşın; kullanılan dilde genel anlamda bir yumuşama olduğudur. Bu durumun ortaya çıkmasındaki temel faktörler, özellikle uluslararası platformda demokrasinin korunmasına önem verildiği görüntüsünün oluşturulmak istenmesi ve yine aynı kaygıyla devlet kurumlarının birbirleriyle ve siyasilerin kendi arasında gerilen ilişkilerinin gevşetilmesi yönündeki hassasiyetin önem kazanmış olmasıdır.

SONUÇ

12 Eylül'e kadar toplumda varolan gerginlik ve anarşinin asker tarafından darbe yoluyla bitirilmeye çalışılması, neredeyse tüm kamuoyu tarafından pozitif bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Ancak 1980 Darbesi'nin ağır bir savaş dili kullanılarak yapılması ve devam eden süreçte tüm kurumların askeri bir yapıya bürünmesi ve toplumun cunta altında devam eden yaşamı toplumsal bir travma olarak ortaya çıkmıştır. 12 Eylül sonrası asker zoruyla ve denetiminde hazırlanan Anayasa; toplumu, sorgulamaktan, düşünce özgürlüğünü, ifade özgürlüğünü kullanmaktan alıkoymuştur.

Aynı dönemlerde Batılı ülkeler neo-liberal politikalarla genişlemiş ve kendi kurduğu sistem içinde ekonomik ve sosyal anlamda büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Dünyada büyük bir ekonomik ve sosyal değişim ortaya çıkarken, Türkiye kendi sorunlarını kendi iç potansiyeliyle çözemeyen ve ekonomik anlamda da çalkantılı bir ülke olma durumuna düşmüş ve Batılı ülkelerle karşılaştırıldığında uzun yıllar boyunca *geri kalmış* ya da *gelişmekte olan ülke* adıyla anılmaya mahkum olmuştur.

Ülkenin iç siyasi çalkantıları sonucunda sürüklendiği 28 Şubat sürecinde 1997 MGK toplantısıyla ortaya çıkan askeri müdahale, aslında tam olarak 12 Eylül travmasının yarattığı bir geri kalmışlık döngüsünün içine düşmemek adına farklı yöntemler izlenerek ortaya koyulmuştur.

Aynı dönemlerde Türkiye'nin kendisi için bir çıkış olarak gördüğü AB'nin, bir oyalama taktiği uygulamasına ve uluslararası kamuoyunda Türkiye için yerleşmiş kanı olan “demokratikleşme ve çağdaşlaşma sınavında sınıfta kalmış ülke” imajına rağmen, asker, rejim tehdidi karşısında harekete geçmekten kendisini alıkoymasına da, müdahalelerinde yumuşama bir zorunluluk halini almıştır.

Askerlerin bu tutumunda ayrıca, değişen dünya düzeni içinde yerini tam olarak alamamaktan rahatsızlık duyan yurttaşların olması ve anti-demokratik eylemler sonucunda kamuoyu desteğinden mahrum kalınacağına bilinmesi de etkili olmuştur. Diğer taraftan 12 Eylül döneminde sanki tek ağızdan konuşuluyormuşçasına haber yapan yayın kuruluşları, tam anlamıyla darbenin destekçisi konumundayken, 12 Eylül dönemindeki kısıtlamalara maruz kalmamak adına, dördüncü kuvvet

olarak anılacak duruma gelmesinden de aldığı güçle, 28 Şubat Askeri Müdahalesi sırasında darbeyi desteklemekten öte sürecin koordinatörü rolünü üstlenmiştir.

28 Şubat'ta geleneksel yöntemlerin terk edilmesine rağmen 12 Eylül'dekine benzer bir sonucun elde edilmiş olması askerin uygulamaya çalıştığı yeni yönteminde aslında başarılı olduğunu göstermektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, askerlerin sadece siyasetin içinde yer alma eğilimlerini pratiğe dönüştürme konusunda kullandıkları yöntemin değişmiş olmasıdır. Yani aslında eylem tarzında bir değişiklik olmamaktadır. Değişen tek şey *görüntü*dür. Tüm dünyada işletmecilik anlayışının yayıldığı ve onun en önemli unsurlarından birinin de pazarlama olduğu düşünüldüğünde, askerin oluşturmaya çalıştığı sunum şeklinin de psikolojik faktörleri ön plana alan bir yöntem geliştirmiş olması pek şaşılacak bir durum olmasa gerektir. Kısaca; değişen tek şey eylemi ortaya koyarken kullanılan dil ve söylem şeklindedir.

12 Eylül döneminde müdahale serbestisini İç Hizmet Yasası'na dayandıran ve müdahale gerekçesi olarak toplumda huzursuzluk yaratacak düzeye gelmiş şiddet olaylarını gösteren askerler, giderek daha spesifik ve görünür olmayan problemleri müdahale aracı yapma eğilimine girmiştir.

Bu yöntem ya da yaklaşım değişikliğinin ortaya çıkmasının altında, dünyadaki gelişmelere paralel olarak ordunun ve askeri güçlerin siyasetten uzak görünme isteği bulunmaktadır. Artık 12 Eylül döneminde olduğu gibi asayişin sağlamaya yönelik bir görev alanı bulunmadığından, siyasete etki edebilmenin yolu marjinal tehlikeleri görünür kılmak ve önleyici nitelik gösteren bir savunma rolü üstlenmek olmuştur. Böylece AB ve devletin demokratik yapısı gibi hassas konularda dış dünyanın ve içerde kamuoyunun ve toplumun tepkisini çekmeyecek ılımlı bir müdahale çeşidi üretilmiş bulunmaktadır.

Son söz olarak denilebilir ki bilgi çağının nimetlerinden sınırsız yararlanma lüksüne sahip bireylerin yaşadığı bir dünyada, devlet-toplum arasındaki ilişkinin toplumu oluşturan bireyler lehine şeffaflaşması zorunluluğu, *hizaya sokmayı* kendine görev addetmiş devletin bu rolünde bir tür değişikliği gerektirmektedir. Türkiye'de yaşanan son iki darbeyi de kapsayan sürece bakıldığında ise devlet-toplum arasındaki ilişkinin gerginleştiği noktalarda medyanın etkisi oldukça artmıştır. Böylelikle doğrudan baskı uygulamak yerine kamuoyu algısını manipüle etmek mümkün olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgün, B. (2007) *Türkiye'de Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*, Ankara: Nobel yayınları.
- Başkaya, F. (1999) *Yediyüz Osmanlı Beyliğinden 28 Şubat'a*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Bayramoğlu, A. (2001) *28 Şubat Bir Müdahalenin Güncesi*, İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Birand, M. A. (1984) *12 Eylül Saat 04:00*, İstanbul: Karacan Yayınları.
- Bölügiray, N. (1999) *28 Şubat Süreci*, İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Dursun, D. (2001) *Demokrasi Sorunu ve Türk Demokrasisi*, İstanbul: Şehir Yayınları.
- Heper, M. (1973) *Modernleşme ve Bürokrasi*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/article.php?sid=3113>
- <http://www.belgenet.com/12eylul/12eylul.html>
- Hürriyet-Cumhuriyet-Tercüman-Zaman Gazeteleri, TBMM kütüphanesi mikro-film merkezi,(15 Mayıs-25 Haziran 2008)
- İba, Ş. (1999) *Milli Güvenlik Devleti*, İstanbul: Çiviyazıları Yayınevi.
- Karataepe, Ş. (1999) *Darbeler, Anayasalar ve Modernleşme*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kayalı, K. (2000) *Ordu ve Siyaset*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kongar, E. (1976) *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, İstanbul: Er-Tu Matbaası.
- Kongar, E. (2000) *28 Şubat ve Demokrasi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kongar, E. (2003) *21. Yüzyılda Türkiye*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sabuncu, Y. (2005) *Anayasaya Giriş*, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Tanör, B. , Boratav, K. , Akşin, S. (2000) *Türkiye tarihi (5)*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Yılmaz, H. (2005) *Türk Silahlı Kuvvetleri ve Milli Savunma Hizmeti*, *AÜHF Dergisi*, Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Yüksel, E. (2004) *'Medya Güvenlik Kurulu'*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1551

